

บทที่ 5

วิเคราะห์ถึงปัจจัยและอิทธิพลที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง

คติความเชื่อของการปลูกเรือน

ในส่วนของบทวิเคราะห์นี้ได้แบ่งเป็น 4 ช่วงเวลา โดยการแบ่งตามการเปลี่ยนแปลงของการปกครองเป็นสำคัญเพื่อที่จะให้รู้ถึงปัจจัยและอิทธิพลที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคติความเชื่อ ช่วงแรกเริ่มจากปี ค.ศ. 1940-1954 ซึ่งเป็นช่วงที่ฝรั่งเศสเข้ามาปกครองลาว และได้ตั้งที่ทำการอยู่ที่เมืองหลวงพระบาง โดยให้มีการปกครองแบบเดิมแต่จะต้องอยู่ภายใต้การชี้นำของฝรั่งเศส และฝรั่งเศสก็ได้ปลูกสร้างเรือนขึ้นมาใหม่เพื่อใช้เป็นที่ทำงานและที่อยู่อาศัย โดยการปลูกสร้างเรือนส่วนใหญ่จะมีลักษณะแบบเรือนลาวลุ่ม แต่วัสดุที่นำมาปลูกสร้างจะเป็นวัสดุแบบใหม่ (ดูรูปที่ 5.1) เช่นเป็นเรือนก่ออิฐฉาบปูนเฉพาะเรือนที่ปลูกให้แก่คนฝรั่งเศสเท่านั้น ส่วนเรือนชาวบ้านก็ยังคงปลูกแบบเดิม ต่อมาช่วงที่ 2 เริ่มจากปี ค.ศ. 1955-1974 ช่วงนี้ถือได้ว่าเป็นการแสดงออกอย่างชัดเจนของการปกครองในลักษณะทุนนิยมประชาธิปไตยแบบมีกษัตริย์ (เจ้ามหาชีวิต) ซึ่งเป็นฝ่ายรัฐบาลเวียงจันทน์และฝ่ายแนวลาวยุติการ ได้มีการเซ็นสัญญาเซอแนว (Geneva) เป็นการเปิดให้เห็นถึงการต่อสู้กันของสองฝ่าย โดยที่ผ่านมาก็ได้มีการต่อสู้กันอยู่แบบลับๆ โดยที่ประชาชนไม่ได้รับรู้ถึงการต่อสู้นั้น อาจมีเพียงผู้นำของชุมชนที่รับรู้ จึงทำให้การปลูกสร้างเรือนในช่วงนี้มีวิธีการปลูกเรือนและลักษณะรูปแบบเหมือนเดิมและยังได้นำคติความเชื่อของการปลูกเรือนมาใช้ จะมีเพียงแต่เรือนผู้ที่เป็นขุนนางใหญ่เท่านั้นที่จะเลียนแบบเรือนที่ปลูกในช่วงของฝรั่งเศส แต่ก็ยังใช้วัสดุที่ผสมผสานระหว่างก่ออิฐฉาบปูนกับไม้ (ดูรูปที่ 5.2) ต่อมาช่วงที่ 3 เริ่มจากปี ค.ศ. 1976-1999 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศลาวได้รับเอกราช และได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบกกษัตริย์ (เจ้ามหาชีวิต) มาเป็นระบอบสังคมนิยม และได้มีแผนการพัฒนาหลายอย่างเช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจ เรือนในช่วงนี้มีลักษณะรูปแบบใหม่โดยได้มีการเลียนแบบของเรือนจากเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศไทยและเรือนที่มีรูปแบบเดิมแต่ได้นำใช้วัสดุผสมผสานระหว่างไม้และอิฐที่ฉาบด้วยปูน ซึ่งส่วนมากเป็นเรือนของผู้ที่มีเงินที่อาศัยอยู่ในเขตอนุรักษ์ ส่วนอยู่เขตรอบนอกได้นำรูปแบบใหม่เข้าไปปลูกเรือนเป็นเรือนชั้นเดียวที่ก่ออิฐฉาบปูน และช่วงที่ 4 เริ่มจากปี ค.ศ. 2000 ถึงปัจจุบันช่วงนี้เป็นช่วงที่มีการเปิดประเทศมากขึ้นโดยได้เปิดการท่องเที่ยวลาวขึ้น ซึ่งในช่วงนี้บ้านเรือนในเขตอนุรักษ์จะปลูกตามมีลักษณะแบบ ช่วงที่ 3 ที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ในรอบนอกเขตอนุรักษ์ก็ได้มีการเปลี่ยนวัสดุและรูปแบบไป

รูปที่ 5.1 เป็นรูปเรือนที่สร้างเพื่อให้แก่คนฝรั่งเศสซึ่งได้สร้างด้วยวัสดุที่ทันสมัย เช่น อิฐ ดินขอ ปูน แต่ยังใช้รูปแบบเดิม²¹³

รูปที่ 5.2 เป็นรูปเรือนของผู้ที่เป็นขุนนางใหญ่เท่านั้นที่จะเลียนแบบเรือนที่ปลูกในช่วงของฝรั่งเศส แต่ก็ยังใช้วัสดุที่ผสมผสานระหว่างก่ออิฐฉาบปูนกับไม้²¹⁴

5.1 เรือนที่ปลูกในช่วงปี ค.ศ. 1940 -1954

จากข้อมูลตารางที่ 4.2-4.6 ที่นำเสนอในบทที่ 4 ที่แสดงให้เห็นถึงคติความเชื่อที่นำไปใช้ในการปลูกเรือนที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่อาศัยอยู่ในเรือนหลังที่ 1-10 ซึ่งเป็นเรือนที่ปลูกในช่วงนี้ได้แสดงให้เห็นถึงการนำคติความเชื่อไปใช้ในการปลูกเรือนอย่างมากมาย จึงเป็นการบอกให้รู้ถึงว่าเผ่าลาวลุ่มนั้นได้มีการนับถือศาสนาพุทธ โดยจะมีงานประเพณีต่างๆ จะเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมทางศาสนา เช่น บุญเข้าพรรษา บุญออกพรรษา บุญบั้งไฟ วิถีชีวิตของชาวบ้านเป็นวิถีชีวิตเกษตรกรที่อาศัยอยู่กับธรรมชาติอย่างกลมกลืน และมีคติความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับผีसाงเทวดา มีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น การเรียกขวัญ การบวช การแต่งงาน การปลูกเรือน เป็นต้น จึงเหมาะสมต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างดี สภาพแวดล้อมการตั้งถิ่นฐานของเผ่าลาวลุ่มจะเน้นการเลือกสภาพแวดล้อมที่ราบลุ่มริมแม่น้ำคาน แม่น้ำโขง ซึ่งถือเป็นแหล่งน้ำที่ดีที่สุดสำหรับการใช้สอยตลอดทั้งปี โดยจะเห็นได้จากเมืองหลวงพระบางซึ่งเป็นเมืองที่ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มแม่น้ำสายสำคัญหลายสาย เป็นแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่ป่าทางธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ จะเห็นได้ว่าชุมชนหมู่บ้านจะเกาะกลุ่มกันอยู่บนเนินของที่ราบ ที่มีดินไม้ขึ้นปกคลุมอย่างร่มรื่น เป็นที่ที่ ได้รับแสงแดดเต็มที่และมีลมพัดถ่ายเทได้ดี รอบบริเวณชุมชนออกไปจะเป็นทุ่งนาและป่าเขาที่สามารถเดินทางด้วยเท้าเพื่อไปเก็บสมุนไพร ของป่า และไม้เพื่อมาปลูกสร้างศาสนสถานและที่อยู่อาศัย และมีเรือน

²¹³ รูปถ่ายโดยผู้วิจัยถ่ายเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2549

²¹⁴ รูปถ่ายโดยผู้วิจัยถ่ายเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2549

จำนวนมากที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก ดังนั้นรูปแบบเรือนส่วนมากเป็นเรือนยกใต้ถุนสูงสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในช่วงมีปัญหาน้ำท่วม (ดูรูปที่ 5.3)

รูปที่ 5.3 เรือนศึกษาหลังที่ 8 ปลูกเมื่อปีค.ศ.1940 เป็นเรือนยกใต้ถุนสูงที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในช่วงมีปัญหาน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก²¹⁵

- **ลักษณะทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจในช่วงปี ค.ศ. 1940-1954**

ก่อนปี ค.ศ. 1893 ลาวได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของสยาม (ชื่อเดิมของประเทศไทย) แต่ในปี ค.ศ. 1893 ได้มีฝรั่งเศสเข้ามาแทรกแซงโดยอ้างว่าจะมาช่วยลาวปลดปล่อยตัวเองจากการปกครองของสยามตามสนธิสัญญาฉบับวันที่ 3 ตุลาคมปี ค.ศ. 1893 ลาวได้พ้นจากอำนาจการปกครองของสยาม แต่ความจริงแล้วฝรั่งเศสไม่ได้เข้ามาช่วยลาวอย่างแท้จริง แต่เป็นการเข้ามาเพื่อหวังผลประโยชน์จากลาวได้ตกไปอยู่ใต้การปกครองของฝรั่งเศสตามที่ฝรั่งเศสต้องการ และฝรั่งเศสพยายามที่จะลดสถานะของลาวลงโดยมีคำสั่งในวันที่ 19 สิงหาคม ปี ค.ศ. 1899 ให้ลาวเป็นแคว้นที่ 5 ของสหภาพอินโดจีนซึ่งมีรัฐบาลอยู่ที่ฮานอย (ประเทศเวียดนาม) ทำให้ชาวลาวไม่พอใจ พวกกันคัดค้านจึงล้มเลิกคำสั่งดังกล่าวแล้วรวมลาวให้เป็นเอกภาพมีเมืองหลวงที่เดียวคือเวียงจันทน์ โดยตอนแรกตั้งเมืองหลวงที่สะหวันนะเขต เป็นการชั่วคราว ด้านการปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1899 ฝรั่งเศสได้แบ่งลาวออกเป็น 10 แขวง²¹⁶ โดยที่หลวงพระบางก็เป็นหนึ่งใน 10 แขวงนั้น แต่การบริหารงานฝรั่งเศสได้จัดที่เมืองหลวงพระบางซึ่งเป็นพื้นที่ๆ มีลักษณะพิเศษในลักษณะของอาณาจักรเล็กๆ อาณาจักรหนึ่งในราชอาณาจักรของลาว โดยให้รักษารูปแบบการปกครองแบบศักดินาเอาไว้มีเจ้ามหาชีวิตหรือกษัตริย์เหมือนเดิม แต่ได้รับเงินเดือนจากฝรั่งเศส และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดของฝรั่งเศส เพื่อเป็นการถวายพระเกียรติเจ้ามหาชีวิต มีหอสนามหลวง (ทำเนียบรัฐบาล) เหมือนเดิม แต่คณะรัฐมนตรีมีจำนวนน้อยลง แต่ยังมีเจ้าแขวงเป็นชาวฝรั่งเศสที่มีอำนาจเหนือเจ้ามหาชีวิต เจ้าแขวงเป็นผู้ควบคุม และชี้ขาดทุกงาน ในเรื่องของ

²¹⁵ ข้อมูลภาคสนามเก็บร่วมกับทองสะหวัด สีสะนะและสำหรับผู้วิจัยเองจะใช้ในหัวข้อ “คติความเชื่อที่มีผลต่อคัวเรือนเผ่าลาวลุ่มในเขตเมืองหลวงพระบาง” (2548)

²¹⁶ ดร. สุนต โพธิสถาน และคณะ, *ประวัติศาสตร์ลาวแต่ลึกลับบรรพ์ - ปัจจุบัน* (เวียงจันทน์: โรงพิมพ์แห่งรัฐ, 2545), หน้า 676-690

กฎหมาย ฝรั่งเศสให้พื้นที่ในแขวงหลวงพระบางใช้กฎหมายเดิม และเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถตรา
กฎหมายใหม่มาใช้ในแขวงหลวงพระบางได้ แต่ต้องได้รับอนุมัติจากผู้สำเร็จราชการฝรั่งเศส
เสียก่อน²¹⁷

สมัยที่ฝรั่งเศสปกครองลาวเศรษฐกิจของลาวส่วนใหญ่ยังเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง
กล่าวคือ การผลิตในหมู่บ้านในชนบทส่วนมากเป็นการผลิตเพื่อบริโภคในชุมชน การทำนาเป็น
อาชีพหลัก แต่ผลิตข้าวไม่ได้ค่อยพอบริโภค โดยเฉพาะในภาคเหนือที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีที่
ราบน้อย หมายความว่า การผลิตเพื่อตอบสนองตามความต้องการของใช้ ไม่ได้ผลิตเพื่อเป็นสินค้า
แต่ก็มีการเข้าไปแลกเปลี่ยนหรือส่งส่วยให้แก่เจ้าหน้าที่ โดยการขนส่งตามทางน้ำ โดยใช้เรือเป็น
พาหนะในการขนส่งเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าเช่น สังกะสีเพื่อนำไปมุ่งหลังคาเรือน เครื่องใช้ครัวเรือน
และสิ่งต่างๆ เพื่อนำไปใช้ให้กับครอบครัว ในช่วงเวลานี้พบว่าฝรั่งเศสก็ได้ซื้อครุฑทั้งแรงงาน เงิน
และทรัพยากรต่างๆ จากลาว²¹⁸

- **ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรม ประเพณี คติความเชื่อ ในช่วงปี ค.ศ. 1940-1954**

ในสมัยนี้ฝรั่งเศสอาจจะนำเอาวัฒนธรรมแบบตะวันตกเข้ามา เช่น การแต่งกาย การกินอยู่
รวมถึงรูปแบบของการปลูกเรือน แต่อย่างไรก็ตามไม่สามารถที่จะทำให้วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม คติ
ความเชื่อต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปตาม ถึงจะมีความเปลี่ยนแปลงของประวัติศาสตร์หลายอย่างที่ไม่
สามารถอธิบายได้ทั้งหมดที่มีต่อคติความเชื่อของชุมชน และคติความเชื่อเรื่องการปลูกเรือนในเมือง
หลวงพระบางเป็นคติความเชื่อที่ผสมผสานกันระหว่างพุทธ พราหมณ์ โหราศาสตร์ ซึ่งในมิติทาง
สังคมและวัฒนธรรม พิธีกรรมคติความเชื่อเป็นการแสดงออกของความรู้สึกนึกคิด ความมีตัวตน
ของคนกลุ่มต่างๆ โดยความต้องการตามสภาพความเป็นจริงของสังคมนั้นๆ พิธีกรรมและคติความ
เชื่อที่มีลักษณะเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่งนั้นขึ้นกับผู้ที่ใช้คติความเชื่อเช่น คติความเชื่อเรื่องการ
ปลูกเรือนที่เคยกาพนับถือกันมาอย่างมั่นคงเพื่อเป็นความสุขทางกาย ใจ และความรู้สึกแบบนี้จะ
ยังคงอยู่ต่อไป มาถึงแม้ว่าจะได้มีฝรั่งเศสเข้ามา²¹⁹ ชาวบ้านก็ยังยึดติดกับคติความเชื่อแบบเดิมที่ได้สืบ
ต่อกันมาจากรพบุรุษ และยังมีคติความเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เช่น คติความเชื่อของ
การปลูกเรือนบางคติความเชื่อก็เป็นคติความเชื่อที่พิสูจน์จับต้องไม่ได้ แต่แสดงออกมาในรูปแบบ
ของเรือนพักอาศัยที่ตอบสนองตามความต้องการ ในการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ (ดูรูปที่ 5.4)
เพื่อปกป้องคุ้มภัยให้กับผู้อยู่อาศัยเพราะว่าชาวบ้านได้อาศัยกับธรรมชาติ และได้มีขนบธรรมเนียม
ประเพณี คติความเชื่อ การนับถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์

²¹⁷ ดร. สุนด โพธิสาน และคณะ, *ประวัติศาสตร์ลาวแต่ดั้งเดิม* - ปัจจุบัน , หน้า 656-660

²¹⁸ ดร. สุนด โพธิสาน และคณะ, *ประวัติศาสตร์ลาวแต่ดั้งเดิม* - ปัจจุบัน , หน้า 455-459

²¹⁹ ดร. สุนด โพธิสาน และคณะ, *ประวัติศาสตร์ลาวแต่ดั้งเดิม* - ปัจจุบัน , หน้า 661-675

รูปที่ 5.4 เรือนที่ศึกษาหลังที่ 4 ปลุกในปี ค.ศ. 1941 เป็นรูปที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบของเรือนลาวลุ่มแบบดั้งเดิมที่ปลุกด้วยไม้ทั้งหลัง เนื่องจากว่าในการปลุกเรือนในตอนนั้นได้นำเอาคติความเชื่อของการปลุกเรือนเข้ามาใช้เพราะว่าการนำไม้ที่จะมาปลุกเรือนนั้นได้เข้าป่าไปหาตัดเอาไม้เอง และไม้ก็ยังมีความพอตามความต้องการ โดยไม้ที่นำมาปลุกเรือนนั้นเป็นไม้ที่เนื้อแข็ง มีความคงทน²²⁰

- **การตั้งถิ่นฐานและรูปแบบของเรือนพื้นถิ่นลาวลุ่ม ในช่วงปี ค.ศ. 1940-1954**

ในช่วงนี้มีเรือนที่นำมาศึกษาเริ่มจากหลังที่ 1-10 แสดงให้เห็นว่าคติความเชื่อในการสร้างที่พักอาศัยของชาวลาวลุ่มในเขตเมืองหลวงพระบางซึ่งมีหลากหลาย แต่มีสิ่งที่ทำเทียมกันหรือใกล้เคียงกัน ที่ได้มาจากความคิดหรือคติความเชื่อร่วมกันของกลุ่มคนที่ปลุกสร้างที่อยู่อาศัยเป็นกลุ่มๆ ไปเช่น เผ่าลาวลุ่มที่ได้มีคติความเชื่อหลายๆ ประการต่อขั้นตอนการปลุกเรือนซึ่งถือกันว่าหากได้ทำตามพิธีกรรมคติความเชื่อที่บรรพบุรุษเคยบอกเล่า หรือเคยกระทำมาก่อน ก็จะช่วยให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจ และเชื่อกันว่าจะช่วยให้ผู้ที่อยู่อาศัยในบ้านเรือนนั้นมีความสุข ปราศจากโรคภัยอันตราย ทำมาหากินเจริญรุ่งเรือง เสนียดจัญไรหรือสิ่งชั่วร้ายจะไม่กล้ากล้ากรายเข้ามาในเรือน พิธีกรรมและคติความเชื่อของการปลุกเรือนเป็นสัญลักษณ์ในการแสดงออกทางด้านรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีการพัฒนาควบคู่กันไปกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ดังที่แสดงให้เห็นในการนำคติความเชื่อเข้ามาใช้ในการปลุกเรือน ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าของเรือนหรือผู้ที่อยู่อาศัยในเรือนหลังที่ 4 ว่าการที่จะปลุกเรือนนั้นจะต้องทำให้ได้ตามคติความเชื่อของการปลุกเรือน²²¹ เริ่มจากคติความเชื่อเกี่ยวกับไม้เช่น ไม้ที่ห้ามนำมาปลุกเรือน คำทำนายทิศของไม้ล้ม วิธีการเลือกไม้ที่จะนำมาทำเป็นเสา การทำนายตาไม้เสาเรือน คติความเชื่อการนำไม้ที่มาจากเสาแรก ซึ่งเป็นคติความเชื่อที่นำมาสู่ความเป็นสิริมงคลให้แก่ครอบครัว เนื่องจากไม้เป็นวัสดุที่หาได้ง่าย จึงเป็นวัสดุหลักในการก่อสร้าง ดังนั้นเรือนที่สร้างในช่วงนี้ส่วนมากจะเป็นเรือนไม้ทั้งหลังและไม้ที่ได้มาเป็นไม้ที่ได้มีการเลือกได้ตามคติความเชื่อ (ดูรูปที่ 5.5) และยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้และป่า ไม้ก็สามารถตอบสนองตามคติความเชื่อของการเลือกไม้ให้แก่บุคคลที่ต้องการจะเตรียมไม้ปลุกเรือน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของมนุษย์กับธรรมชาติที่มี

²²⁰ รูปถ่ายโดยผู้วิจัยเอง ถ่ายเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2549

²²¹ คำพูดของจางคำส่าเป็นหมอพรในหมู่บ้านธาตุหลวง สัมภาษณ์ วันที่ 25 พฤษภาคม 2549

ความเอื้ออำนวยซึ่งกันและกัน เนื่องจากว่าการกระทำใดๆ ที่จะกระทำขึ้นมาจะต้องให้ได้ตามคติความเชื่อ เพราะว่าถ้ากระทำผิดก็จะมีสิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้น ดังนั้นชาวบ้านจึงมีความศรัทธาในคติความเชื่อนั้นๆ เพื่อที่จะทำให้ชีวิตของครอบครัวดำเนินไปด้วยความผาสุก มีความเจริญรุ่งเรืองในด้านสุขภาพรโรคาศักดิ์ และการยอมรับในคติความเชื่อ ซึ่งจะมีผลต่อการยอมรับทางด้านคติความเชื่อ จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่าคติความเชื่อของการปลูกต้นไม้

- **คติความเชื่อที่เกี่ยวกับไม้**

“ได้มีไม้ห้ามแท่นท่านไม่ให้เอาไม้ตายยืนต้นเพราะกลัวเป็น ไม้ผุพัง ไม้ที่อยู่แคว่น้ำ (ไม้แย่งเงา) กลัวตัดเอาซาก ไม้ที่อยู่ป่าซากกลัวเป็น ไม้ที่มีเจ้า ไม้ที่อยู่ที่แคบจะทำให้ไปตัดเอาซาก ไม้แบบนี้ถ้าเอามาปลูกเรือนก็จะลำบาก และอัปมงคล จะทำให้เจ็บไข้ได้ป่วยถึงกับชีวิต ตอนที่ปลูกเรือนนั้นก็ยิ่งถือกันอยู่ ทิศของ ไม้ล้มนี้จะต้องให้ผู้ที่รู้เรื่องนี้ไปด้วยท่านจะบอกแล้วเราก็ทำตามให้ถูกต้องเพื่อเป็นสิริมงคล ตอนที่ปลูกเรือนนั้นก็ยังมีอยู่ การเลือกไม้ก็เช่นเดียวกัน จะต้องให้ผู้ที่รู้เรื่อง ไม้เลือกให้จะเลือกเอาต้น ไม้เนื้อแข็งที่ใหญ่งามดี ส่วนหลายจะเลือกเอาไม้แคน ไม้คู่ และเป็น ไม้ที่เกิดตามเนินเขาเพื่อสะดวก และสามารถไปเอาไม้ได้ง่ายตอนที่ปลูกเรือนนั้นก็ยิ่งได้ไปเลือกไม้อยู่ป่า”²²²

รูปที่ 5.5 เป็นเรือนหลังที่ 1 ปลูกในปีค.ศ.196 เป็นรูปที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบของเรือนลาวลุ่มแบบดั้งเดิมที่ปลูกด้วยไม้ทั้งหมดเนื่องจากว่าในการปลูกเรือนในตอนนั้นได้นำเอาคติความเชื่อของการปลูกเรือนเข้ามาใช้²²³

เรือนที่สร้างส่วนมากจะเป็นเรือนไม้ทั้งหมดเป็นไม้ที่ได้มาตามคติความเชื่อยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ที่อาศัยธรรมชาติที่มีไม้มากพอเพื่อสามารถตอบสนองตามคติความเชื่อของคนที่ต้องการจะเตรียมไม้ปลูกเรือน²²⁴

²²² คำพูดแม่ผู้จัน ผู้ที่อาศัยในเรือนหลังที่ 4 บ้านปากซิว เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สัมภาษณ์ วันที่ 13 ตุลาคม 2549

²²³ ข้อมูลเรือนที่ได้รับการอนุรักษ์จากสำนักงานองค์กรมรดกโลกหลวงพระบาง, *บทราชาย CDM PSMV* (หลวงพระบาง: สำนักงานองค์กรมรดกโลก, 2545), หน้า 19-25

- **คติความเชื่อที่เกี่ยวกับดิน**

“ซึ่งในการเลือกดินนี้เราจะต้องเลือกเอาดินที่เป็นชัยภูมิที่ดี แต่ถ้าเราไม่แน่ใจว่าดินที่เราเลือกมานั้นดีหรือไม่ดีนั้นเราจะต้องได้ไปหาหมอพราหมณ์ช่วยดูดินให้ ถ้าผู้มีวิชาก็ไม่จำเป็นที่จะเสี่ยงทรายดินที่เราเลือกมานั้น แต่ถ้าเป็นดินมรดกที่พ่อแม่แบ่งให้ก็จะปลูกได้เลย การเลือกดินในตอนนั้นแม่สามารถเลือกได้ตามใจเพราะว่ามีที่ดินหลายพอให้เลือกและยังไม่มีผู้ใดจับจองเป็นเจ้าของจึงสามารถเลือกได้เลย ดินที่เลือกมานั้นเราจะต้องได้ไปหาผู้ที่รู้เพื่อให้ท่านบอกดินที่ท่านห้ามไม่ให้ปลูกเรือนเช่น ดินที่มีหินสามเส้าแบบเต่าไฟเรียกว่าเป็น โรงไม่ดี ดินที่เป็นป่าช้าเก่า ดินที่มีต้นไม้ใหญ่ ดิน โกลนตม ดินเหล่านี้เป็นดินอัปมงคล ถ้าเราปลูกเรือนไปแล้วก็จะมีสิ่งเป็นไปต่างๆ จนถึงกับเอาชีวิตคนในครอบครัวไปก็มี”²²⁵

คติความเชื่อเกี่ยวกับดินในช่วงนี้เห็นว่าสามารถเลือกได้เลยเนื่องจากว่าที่ดินมีมากพอที่จะให้เลือก จำนวนคนก็น้อย และคนส่วนมากยังไม่ค่อยมีการศึกษาซึ่งมีอาชีพทำไร่ทำนาโดยและทำสวนจึงยังไม่มีกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่ดินที่ดินในหมู่บ้านสามารถแบ่งให้บุคคลที่จะออกเรือนได้เลือกตามคติความเชื่อเพื่อความเป็นมงคลและอยู่เย็นเป็นสุขในครอบครัว

- **คติความเชื่อที่เกี่ยวกับการวางทิศ**

“การตั้งบ้านเรือนของลาวลุ่มในเมื่อก่อน ได้ถือเอาสายน้ำ และที่ตั้งของเรือนเทียบกับเรือนข้างเคียงเป็นหลักสำคัญ ทิศของหัวนอนให้ตั้งฉาก กับทิศไหลของสายน้ำ หัวนอนให้หันไปหาที่สูงเป็นฝาที่ตรงกันข้ามกับทิศต่ำ ส่วนที่ต่ำนั้นเป็นทางเดินจาก ทิศเทียบกับสายน้ำ ในการหันหัวที่นอนก็จะหันชนกับเรือนข้างเคียง ถ้าเรือนข้างเคียงหันปลายเท้ามาเราก็หันปลายเท้าชนกับเรือนข้างเคียง ถ้าหันหัวนอนมาเราก็หันหัวนอนชนกับไป การปลูกเรือนให้ไปตามน้ำนั้นเป็นเรือนค้ำเรือนคุณ ปลูกแล้วไม่ให้ต่อออก เรือนสองแปลเพียงกันได้แต่ห้ามขวางตะวัน จะทำให้พ่อหรือแม่เรือนตายแล้วจะทำให้ลูกแตกออกไปคนละที่”²²⁶

²²⁴ คำพูดแม่ผู้จัน

²²⁵ คำพูดลุงขัวด ผู้ที่อาศัยในเรือนหลังที่ 5 บ้านปากซี้ เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สัมภาษณ์ วันที่ 15 ตุลาคม 2549

²²⁶ คำพูดคำหล้า หมอพราหมณ์ในหมู่บ้านธาตุหลวง เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สัมภาษณ์ วันที่ 25 พฤษภาคม 2548

จากการสัมภาษณ์ ได้บอกว่าโครงสร้างของหมู่บ้านยังคงสภาพเดิมเนื่องจากว่าเรือนที่ปลูกมานั้นยังอยู่ที่เดิมสามารถให้เห็นได้จากรูปของหมู่บ้านที่ศึกษา

- **คติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเจ้าของเรือน**

“ในคติความเชื่อนี้สิ่งสำคัญคือฤกษ์ยามเราจะต้องได้ไปให้หมอพรดูฤกษ์ยามให้ถูกต้องตามวันดี ยามดีวิเศษ เพื่อความเป็นสิริมงคล อยู่ดีมีสุขแก่ครอบครัว ก่อนจะปลูกเรือนจะต้องได้ไปหาหมอพรเพื่อให้ท่านดูฤกษ์วันดีให้ท่านว่าเชิงวันศุกร์ปลูกวันเสาร์หมออยู่ข้างก็ไม่ให้ถาม ถ้าปลูกเรือนถูกวันดีแล้วจะได้ มั่งมีศรีสุข ได้ราชยศข้าวของ ถ้าปลูกวันไม่ดีจะฉิบหายจนตาย ในวันที่ห้ามปลูกเรือนนี้เรารู้กันดีว่าเป็นวันใด เช่น วันครบรอบพ่อแม่ตาย วันคำฟ้า วันพระ 8 คำและ 15 คำ วันบุญถวายพระ ถึงว่าปลูกยังไม่เสร็จก็จะต้องให้หยุดไม่ให้ทำงานในวันนั้น”²²⁷

การปลูกเรือนจะต้องมีความเหมาะสมกับวงจรของการดำรงชีวิต และจะหลีกเลี่ยงฤกษ์ในการทำไร่ทำนา งานบุญประเพณีต่างๆ เพื่อให้ชาวบ้านสามารถมาช่วยเหลือกันได้ยิ่งขึ้น

- **คติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม**

ซึ่งเป็นพิธีกรรมในแง่ของการแสดงออกถึงลักษณะวิถีคิด และภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ปรากฏอยู่เช่น

“วันที่จะปลูกเรือนเราจะต้องได้ไปหาคนเฒ่าคนแก่ หมอพรและสละมาช่วยเชิงเรือนเพื่อให้ได้ตำแหน่งดินเสา และระดับของเสาเรือน การตั้งเรือนนี้ได้ไปหาหมอพรเพื่อที่จะวางเสาเรือนให้ถูกต้องตามนาคะวัน ซึ่งเป็นเวลาของพญานาคหันหัวถ้าจะขุดหลุมเสาจะต้องหันตามให้ถูกทิศถึงจะดี มาถึงปัจจุบันนี้ไม่ได้เอาตามพญานาคหันหัวขุดได้ตามความสะดวกเท่านั้น ก่อนที่จะขุดหลุมนี้จะต้องให้หมอพรทำพิธีเสียก่อน ในการทำพิธีจะมีดอกไม้ ธูปเทียน ชั้น 5 ไปบอกนางธรณีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ให้ย้ายออกให้ก่อนจะปลูกเรือนต้องได้ไปนิมนต์พระสงฆ์มาสวดในตอนเย็นของวันก่อนที่จะปลูกเรือน ในการสวดยังได้ให้คนเฒ่าคนแก่เตรียมของ 108 อย่าง เพื่อใส่ในพิธีสวด เช่น หมาก พลุ ผลไม้ ของหวาน ของขาว ข้าวของต่างๆ เพื่อที่จะได้เป็นสิริมงคล และไล่สิ่งที่ไม่ดีให้ออกไปจากที่ดิน ไม้ที่จะนำมาปลูกเรือนการผูกเสาแรกเสาวัวนี้ก็จะต้องไปหาหมอพร

²²⁷ คำพูดของวัด ผู้ที่อาศัยในเรือนหลังที่ 5 บ้านปากชี เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สัมภาษณ์ วันที่ 15 ตุลาคม 2549 (เชิงหมายถึงวางหิ้ง)

มาช่วยทำพิธีให้ โดยจะมีคนสองคน คนหนึ่งเป็นคนถาม และอีกหนึ่งคนเป็นคนตอบ พอดตอบเอาตรงนี้ให้ลูกสิ่งของต่างๆ ลูกติดกับเสาทันที ก่อนจะยกเสาลงหลุมนี้เราได้เอาของค้ำจองคุณลงหลุมก่อนเช่น แผ่นทอง แผ่นทองแดง แผ่นเงิน แก้ว แหวน เป็นต้น และจะต้องหาเพื่อนบ้านที่ชื่อว่าแก้ว คำ เงิน ทอง มันแก่นมาช่วยหามและยกเสาลงหลุมเพื่อช่วยค้ำหนุนจนเจอให้เรือนที่สร้างนี้มั่นคงแข็งแรงทั้งผู้อาศัยก็มีฐานะมั่นคงเจริญรุ่งเรืองในการดำเนินชีวิตขณะปลูกเรือนมักจะมีนิมิตหมายต่างๆ เกิดขึ้นที่บอกถึงคติความเชื่อหรือความรุ่งเรืองนั้นจะต้องให้หมอปพรเป็นคนมาดูให้เราเพราะว่าเวลาปลูกเรือนในตอนนั้นยังถือในเรื่องนิมิตหมายเป็นสำคัญเพื่อจะทำให้ครอบครัวมีความร่มเย็นเป็นสุข”²²⁸

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่าในการปลูกเรือนในช่วงเวลานั้นถึงแม้ว่าจะมีการเข้ามาของฝรั่งเศสซึ่งได้นำเอาวิถีชีวิตการกินอยู่ของตนเข้ามาด้วยแต่ยังใช้ระบบเศรษฐกิจการเมือง การปกครองแบบเดิมเป็นการปกครองในลักษณะทุนนิยมประชาธิปไตยแบบมีกษัตริย์ (เจ้ามหาชีวิต) โดยภายใต้การชี้นำของฝรั่งเศส เพราะฉะนั้นรูปแบบของการดำรงชีวิต และคติความเชื่อจึงยังไม่เปลี่ยนแปลงยังคงยึดติดกับวิถีชีวิตและคติความเชื่อแบบเดิม เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงจะมีเฉพาะรับใช้ให้แก่คนฝรั่งเศสเท่านั้นส่วนชาวบ้านก็ยังปฏิบัติตามเดิม และชาวบ้านก็ยังยึดติดกับคติความเชื่อในเรื่อง โชคลางหรือสิ่งลี้ลับเหนือธรรมชาติ เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจและเพื่อความอยู่ดีมีสุขให้แก่ครอบครัวโดยการแสดงออกมาในการนำโชคลางหรือสิ่งลี้ลับเหนือธรรมชาติมาใช้ในการปลูกเรือนในช่วงเวลานั้นยังได้ยึดติดกับคติความเชื่อในเรื่อง โชคลางหรือสิ่งลี้ลับเหนือธรรมชาติเหล่านั้นได้ถ่ายทอดออกมาทางด้านรูปแบบของเรือนที่สามารถมองเห็นและจับต้องได้ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของมนุษย์กับธรรมชาติที่มีความเอื้ออำนวยซึ่งกันและกัน เนื่องจากการกระทำใดๆ ที่จะกระทำขึ้นมาจะต้องให้ได้ตามคติความเชื่อเพราะว่าถ้ากระทำผิดก็จะมีสิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้นจริง ดังนั้นชาวบ้านจึงมีความศรัทธาในคติความเชื่อต่างๆ เพื่อที่จะทำให้ชีวิตของครอบครัวดำเนินไปด้วยความผาสุก

ไม้เรือนที่ปรากฏให้เห็นเป็นไม้ที่สวยงาม แข็งแรงที่มีความคงทนถึงจะมีอายุมากแต่ก็ยังแข็งแรงก็อยู่เนื่องจากว่าในตอนปลูกเรือนนั้นเจ้าของเรือนได้เลือกใช้วิธีการเลือกไม้ตามคติความเชื่อในการเลือกไม้ที่จะปลูกเรือนจะเห็นได้จากไม้ที่ใช้ปลูกเรือนในช่วงแรกนี้ส่วนมากไม้เรือนก็ยังคงสภาพเดิม (ดูรูปที่ 5.6) ถึงจะมองข้างนอกเรือนหรือข้างในของเรือนก็จะเห็นไม้ในตัวเรือนยังคงทน และแข็งแรงอยู่ และเรือนส่วนมากจะมี 4 ห้อง ใช้เสา 8 ต้นตามคติความเชื่อ และเสาเอก

²²⁸ คำพูดของวัด (เชิงหมายถึงวังผิง)

หรือเสาขวัญก็จะเป็นเสาที่เป็นมงคลซึ่งจะเห็นได้จากรูปถ่าย (ดูรูปที่ 5.7) ว่าเป็นที่บูชาเทวดาเรือน หรือเป็นที่บูชาบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้ว และเมื่อมีถนนเกิดขึ้นจะเห็นถนนได้ผ่านด้านหน้าของ เรือนหรือด้านข้างของเรือน (ดูรูปที่ 5.8) ถึงจะมีการเปลี่ยนแปลงต่อเติมแต่ก็ยังคงรักษารูปแบบเดิม และยังคงแสดงให้เห็นถึงการนำความในการวางทิศของเรือนมาใช้ ตามคติความเชื่อที่ว่าทิศของเรือน ต้องวางขนานกันแม่น้ำที่ยังมีอยู่

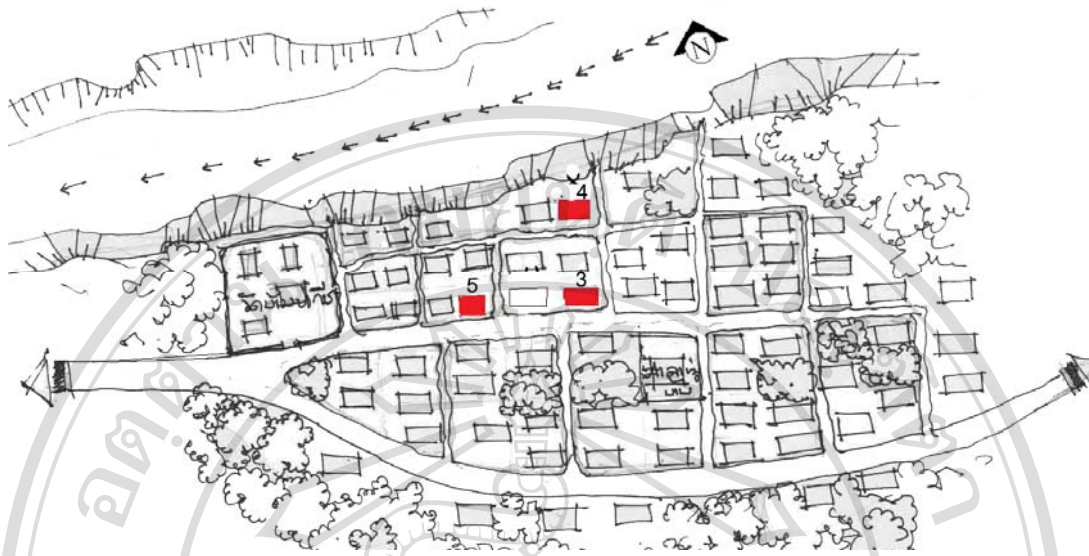
รูปที่ 5.6 เป็นเรือนหลังที่ 10 ปลุกในปีค.ศ.1960 เป็นรูปที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบของเรือนลาวลุ่มแบบดั้งเดิมที่ปลุกด้วยไม้ทั้งหลัง การปลุกเรือนในตอนนั้นได้นำเอาคติความเชื่อของการปลุกเรือน เข้ามาใช้²²⁹

รูปที่ 5.7 แสดงให้เห็นว่าตรงเสาขวัญจะเป็นที่บูชาเทวดาเรือนหรือเป็นที่บูชาบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้วโดยจัดไว้ทางที่เป็นหัวที่นอนของเรือนศึกษาหลังที่ 4²³⁰

²²⁹ รูปถ่าย โดยผู้วิจัยของถ่ายเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2548

²³⁰ ข้อมูลภาคสนามเก็บร่วมกับทองสกล สีสนะ (2548)

รูปที่ 5.8 แสดงให้เห็นถึงที่ตั้งของเรือนที่ศึกษาหมู่บ้านปากซันและโครงสร้างรวมของการวางทิศทางของตัวเรือน จากการสัมภาษณ์คนที่อยู่เรือนที่ศึกษาได้บอกว่าเรือนส่วนมากจะปลูกไปตามน้ำและได้เทียบกับเรือนข้างเคียงด้วย โดยมีโครงสร้างหลักแบบเดิมในช่วงนั้นจะมีแต่เส้นทางเดินเท่านั้น ต่อมาได้กลายเป็นทางรถยนต์แต่โครงสร้างของทิศการวางเรือนยังเหมือนเดิม²³¹

5.2 เรือนที่ปลูกในช่วงปี ค.ศ. 1955 - 1975

จากข้อมูลตารางที่ 4.7-4.11 ที่นำเสนอในบทที่ 4 ที่แสดงให้เห็นถึงการนำความคิดความเชื่อไปใช้ในการปลูกเรือนที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่อาศัยอยู่ในเรือนหลังที่ 11-17 ได้แสดงให้เห็นถึงการนำความคิดความเชื่อไปใช้ในการปลูกเรือนอย่างมากมาย จึงเป็นการบอกให้รู้ถึงว่า หลังจากได้ปลดปล่อยออกจากฝรั่งเศสนั้นเนื่องจากว่าได้มีการเข้ามาของอเมริกา ซึ่งอ้างว่าเข้ามาช่วยลาว โดยให้การช่วยเหลือฝ่ายรัฐบาลเวียงจันทน์ และอเมริกาก็ได้เป็นฝ่ายหนุนหลังให้แก่รัฐบาลเวียงจันทน์ แต่อยู่ในเมืองหลวงพระบางไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ดังนั้นระบบของการปกครองในช่วงเวลาต่อมาเป็นการปกครองในลักษณะทุนนิยมประชาธิปไตยแบบมีกษัตริย์ (เจ้ามหาชีวิต) ซึ่งเป็นฝ่ายรัฐบาลเวียงจันทน์ และได้เกิดมีการเปิดตัวของฝ่ายแนวลาวยุติการเนื่องจากได้มีการเซ็นสัญญาเซอเนว ในปี ค.ศ. 1954 เหตุการณ์ที่สำคัญในช่วงระยะเวลานี้คือได้มีการเปิดเผยตัวตนที่แท้จริงของฝ่ายแนวลาวยุติการโดยที่มีการเคลื่อนไหวแบบลับๆ ของฝ่ายแนวลาวยุติการที่มีมานานจึงได้แสดงตัวออกมา และเกิดการสู้ระหว่างสองฝ่าย คือ ฝ่ายรัฐบาลเวียงจันทน์และฝ่ายแนวลาวยุติการได้เริ่มต้นขึ้นและเริ่มผ่อนคลายลงในปี ค.ศ. 1962 ได้มีการเซ็นสัญญาสันติภาพ “เซอเนว” อีกครั้ง และได้มีการสร้างรัฐบาลผสม เพื่อเป็นการยุติสงคราม แต่สัญญาดังกล่าวกลับไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ มีการต่อสู้กันอย่างต่อเนื่องและรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในช่วงปี ค.ศ. 1970-

²³¹ ข้อมูลภาคสนามเก็บร่วมกับทองสะหวัด สีสะนะ (2548)

1973 จนในที่สุดก็ได้มีการเซ็นสัญญาหยุดยิงอีกครั้งเรียกว่า “สัญญาเวียงจันทน์” ในปี ค.ศ. 1973 และมีรัฐบาลผสมชุดใหม่ขึ้นเรียกว่า “คณะมนตรีผสมการเมืองแห่งชาติ”²³² ซึ่งทำให้สภาพโดยรวมในลาวมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น ประเทศลาวได้พ้นจากสงครามมาสู่สันติภาพ ในช่วงระยะนี้เองเป็นช่วงที่รัฐบาลเวียงจันทน์มีความแตกแยกและเริ่มเสื่อมอำนาจลง ทำให้รัฐบาลแนวลาวยุติการปกครองได้เปรียบในการระดมประชาชนให้ลุกขึ้นยึดอำนาจไว้เพียงผู้เดียว

5.2.1 ลักษณะทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ในช่วงปี ค.ศ. 1955-1975

การปกครองในช่วงนี้ในเมืองหลวงพระบางก็ยังคงเป็นการปกครองในลักษณะทุนนิยมประชาธิปไตยแบบมีกษัตริย์ (เจ้ามหาชีวิต) รัฐบาลเวียงจันทน์เหมือนเดิม ได้มีการแสดงตัวตนที่แท้จริงของฝ่ายแนวลาวยุติการปกครองที่ได้ออกมา ถึงแม้ว่าจะมีการต่อสู้ของฝ่ายรัฐบาลเวียงจันทน์ และฝ่ายแนวลาวยุติการปกครองก็ตาม แต่รูปแบบในการปกครองก็ยังคงเหมือนเดิม เนื่องจากว่าอเมริกาเป็นเพียงผู้หนุนหลังหรือเป็นผู้ช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจให้กับรัฐบาลเวียงจันทน์เท่านั้น ไม่ได้มีสิทธิอำนาจแต่อย่างใด²³³ เพราะการต่อสู้นั้นมีเฉพาะกลุ่มที่เป็นผู้นำและชาวบ้านบางคนเท่านั้น โดยชาวบ้านทั่วไปไม่ได้รับรู้ในวิธีการต่อสู้ด้วยสาเหตุนี้ระบบเศรษฐกิจของลาวส่วนใหญ่จึงยังเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียงเป็นการผลิตในหมู่บ้านในชนบท ส่วนมากการผลิตเพื่อการบริโภคในชุมชน การทำนาเป็นอาชีพหลักผลิตเพื่อตอบสนองตามความต้องการของใช้ ไม่ได้ผลิตเพื่อเป็นสินค้ายังเป็นเศรษฐกิจแบบเดิมที่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด

5.2.2 ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรม ประเพณี คติความเชื่อ ในช่วงปี ค.ศ. 1955-1975

ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรม ประเพณี คติความเชื่อในช่วงนี้อยู่ที่เมืองหลวงพระบาง ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ถึงจะมีการเข้ามาของอเมริกาอาจจะนำเอาวัฒนธรรมแบบตะวันตกเข้ามาอย่างเช่น การแต่งกาย การกินอยู่ รวมถึงรูปแบบใหม่ของการปลูกเรือนและการปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิตเข้ามาก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถที่จะทำให้วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม คติความเชื่อต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปตาม โดยจะเห็นได้จากคติความเชื่อเรื่องการปลูกเรือนของเผ่าลาวกลุ่มในเมืองหลวงพระบางที่เคยเคารพนับถือกันมาอย่างมั่นคงเพื่อเป็นความสุขทางกายและใจ ความรู้สึกแบบนี้จะยังคงอยู่ต่อๆ มา ถึงแม้ว่าจะได้มีอเมริกาเข้ามาก็ตาม²³⁴ ชาวบ้านก็ยังยึดติดกับคติความเชื่อแบบเดิมที่ได้สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษซึ่งได้รับการยอมรับและเชิดชูให้เป็นศาสนาและคติความเชื่อหลักจากผู้ปกครองรัฐ

²³² ดร. สุนด โพธิสาน และคณะ, *ประวัติศาสตร์ลาวแต่ดึกดำบรรพ์ - ปัจจุบัน*, หน้า 981

²³³ ดร. สุนด โพธิสาน และคณะ, *ประวัติศาสตร์ลาวแต่ดึกดำบรรพ์ - ปัจจุบัน*, หน้า 651-665

²³⁴ ดร. สุนด โพธิสาน และคณะ, *ประวัติศาสตร์ลาวแต่ดึกดำบรรพ์ - ปัจจุบัน*, หน้า 657-660

5.2.3 การตั้งถิ่นฐานและรูปแบบของเรือนพื้นดินลาวลุ่ม ในช่วงปี ค.ศ. 1955-1975

ในช่วงนี้มีเรือนที่นำมาศึกษาเริ่มจากหลังที่ 11-17 คติความเชื่อในการปลูกเรือนของเผ่าลาวลุ่มในเมืองหลวงพระบาง ได้มีคติความเชื่อที่หลากหลายดังที่ได้กล่าวมาในช่วงแรก แต่ว่าในช่วงนี้เป็นช่วงที่มืออเมริกาเข้ามาแทรกแซงในระบบการเมืองเท่านั้น โดยไม่ได้มีการปลูกสร้างเรือนและนำเอาเรือนของฝรั่งเศสสร้างนั้นมาใช้กับตัวเอง ดังนั้นการปลูกเรือนในช่วงนี้จึงไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ชาวบ้านยังนำคติความเชื่อเรื่องของการปลูกเรือนมาใช้ตามเดิม ซึ่งจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์หมอพราที่แสดงให้เราเห็นว่าคติความเชื่อในการปลูกเรือนที่เกี่ยวกับไม้ที่จะนำมาปลูกเรือนนั้นจะต้องทำตามคติความเชื่อของวิธีการตามคติความเชื่อดังนี้

- **คติความเชื่อที่เกี่ยวกับไม้**

“ในการไปตัดไม้นี้ ได้ให้ผู้ที่รู้เรื่องไม้ไปนำเพื่อที่จะได้ไม้ที่ท่านห้ามเช่น ไม้ตายยืนต้น อาจเป็นไม้ที่ไม่ดี ไม้ที่อยู่ป่าช้าเป็นไม้ที่อาจจะมิเจ้ามิจอม ไม้เหล่านี้ถ้าเอามาปลูกเรือนก็จะลำบากจะเป็นอัปมงคลเช่น จะมีเรื่องราวที่ไม่ดีเกิดขึ้นจะ ทำให้พ่อเรือนหรือแม่เรือนตาย ทิศของไม้ลี้มนี่จะต้องให้ผู้ที่รู้เรื่องไม้ไปช่วยเพื่อจะให้คุณเป็นคนเบ็งทิศของไม้ลี้มนี่ว่าเป็นทิศเป็นสิริมงคลหรือไม่ ถ้าไม้ลี้มนี่ไปไม่ถูกทิศที่ดีก็จะไม่เอาเพราะว่าจะเป็นอัปมงคลไม้ดี”²³⁵

นอกจากคติความเชื่อเกี่ยวกับไม้แล้วยังมีคติความเชื่อเรื่องดิน จะเห็นได้ว่าการปลูกเรือนในช่วงนี้การเลือกดินที่จะปลูกเรือนยังได้ทำตามคติความเชื่อเรื่องการปลูกเรือน

- **คติความเชื่อที่เกี่ยวกับการเลือกดิน**

“การเลือกดินเอาตามมรดกของพ่อแม่แบ่งให้ ได้อยู่ร่วมกัน เป็นการสืบทอดมรดกของแต่ละคน ถ้าไม่ใช่ดินมรดกจะต้องได้มีการเลี้ยงทายดินที่จะมาปลูกเรือนนั้น และดินที่ไม่ให้ปลูกดินที่เป็นป่าช้าเก่า ดินที่อยู่ทางโค้ง ดิน โคลนตม ดินปากทาง 3 แพร่ง ดินเหล่านี้ไม่ให้ปลูกเรือนแท้”²³⁶

²³⁵ คำพูด ท คำมะณี ผู้ที่อาศัยเรือนหลังที่ 12 บ้านพันท์หลวง เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สัมภาษณ์ วันที่ 28 ตุลาคม 2549

²³⁶ คำพูดลุงคำผาย หมอพราอยู่ในหมู่บ้านวิซุน เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สัมภาษณ์ วันที่ 23 พฤษภาคม 2548

คติความเชื่อเกี่ยวกับดินที่จะปลูกเรือนเป็นคติความเชื่อที่นำไปสู่วิธีการเลือกดินให้ได้ตามคติความเชื่อเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข เนื่องจากว่าในช่วงนี้ดินสามารถหาเลือกได้ตามความต้องการของคติความเชื่อบุคคลที่จะปลูกเรือน และดินส่วนมากจะไม่มีเจ้าของ ดังนั้นคติความเชื่อเกี่ยวกับดินจึงได้นำมาปฏิบัติกันอยู่

- **คติความเชื่อที่เกี่ยวกับเจ้าของเรือน**

“ในการปลูกเรือนนี้สิ่งที่สำคัญคือฤกษ์ยามเราจะต้องได้ไปให้หมอปวดฤกษ์ยามให้ถูกต้องตามวันดี ยามดีวิเศษ เพื่อความเป็นสิริมงคล อยู่ดีมีสุขแก่ครอบครัว การเลือกนี้ก็จะต้องได้ไปหาหมอปวดวันที่เดือน ปี ที่จะปลูกเรือน ถ้าปลูกเรือนได้ตามคติความเชื่อก็จะมีแต่ความสุขความเจริญ ถ้าปลูกวันที่ไม่ดีก็จะประสบเคราะห์กรรมหรือทำมาหากินในวันที่ไม่ห้ามปลูกเรือนนี้จะรู้กันดีว่าเป็นวันใด เช่น วันครบรอบพ่อแม่ตาย วันกำฟ้า วันพระศีล 8 ศีล 15 วันขึ้นและแรม วันบุญถวายพระ ถึงว่าปลูกยังมาเสร็จก็ต้องให้หยุดไม่ให้ทำงานในวันนั้นก็ยิ่งถือกันอยู่”²³⁷

คติความเชื่อเกี่ยวกับบุคคลที่จะปลูกเรือนนี้เป็นคติความเชื่อที่เกี่ยวกับบุคคลที่จะปลูกเรือนจะต้องได้ปฏิบัติตามคติความเชื่อเพื่อที่จะทำให้การดำรงชีวิตดำเนินไปด้วยดี และทำให้ครอบครัวอยู่ดีมีสุขจึงถูกนำมาปฏิบัติกันอยู่

- **คติความเชื่อที่เกี่ยวกับพิธีกรรม**

“ก่อนที่จะขุดหลุมนี้จะต้องให้หมอปวดทำพิธีเสียก่อน เช่น เอาขันห้าไปขอกับนางธรณี และเจ้าที่ดินนั้น หมอปวดมาดูให้เพื่อที่จะขุดหลุมเสาให้ถูกต้องตามที่พญานาคหันหัวท่านจะเป็นคนบอกเราเพียงแต่ทำตามให้ถูกต้องก็จะดี มาถึงปัจจุบันนี้ไม่ได้เอาตามพญานาคหันหัวแต่ได้เอาตามความสะดวกในการขุดหลุมเสา ก่อนจะปลูกเรือนต้องนิมนต์พระสงฆ์มาสวดในตอนเย็นของวันก่อนที่จะปลูกเรือน และจะต้องให้คนเฝ้าคนแก่เตรียมของ 108 อย่าง เพื่อใส่ในพิธีสวดเพื่อที่จะได้เป็นสิริมงคล ไม้ที่จะนำมาผูกเสาแรกเสาชวัญ เช่น ไม้เตือเกียง ไม้ตูมตาม ไม้ดอกซ้อน ไม้เหล่านี้ท่านว่าเป็น ไม้ตามแต่ละวัน รวมถึงคติความเชื่อเรื่องการผูกเสาแรกเสาชวัญ ก็จะมีคนสองคน คนหนึ่งเป็นคนถาม

²³⁷ คำพูด ท เขียงคำพัน ผู้ที่อาศัยเรือนหลังที่ 14 บ้านนาข้าว เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สัมภาษณ์ วันที่ 7 พฤษภาคม 2549

และอีกหนึ่งคนเป็นคนตอบ พอดตอบเอาตรงนี้ให้ผู้กล่าวของต่างๆ ติดกับเสาทันที ในช่วงนี้ ก็ยังได้ปฏิบัติกันอยู่เพื่อเป็นสิริมงคล”²³⁸

จะเห็นได้ว่าคติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมที่จะปลูกเรือนยังได้ทำตามคติความเชื่อเรื่องการปลูกเรือน เนื่องจากว่าเป็นคติความเชื่อในลักษณะที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ และชาวบ้านก็ยังมีความเชื่อในโชคกลางหรือสิ่งลี้ลับเหนือธรรมชาติ จึงถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของเรือนที่แสดงให้เห็นในช่วงนี้

ดังนั้นจากการสัมภาษณ์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าในการปลูกเรือนในช่วงเวลานั้นถึงจะอยู่ในช่วงของการต่อสู้ชาติดังที่กล่าวมานั้น แต่เหล่าลาวลุ่มก็ยังได้ยึดติดกับคติความเชื่อในเรื่องโชคกลางหรือสิ่งลี้ลับเหนือธรรมชาติ เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจและเพื่อความอยู่ดีมีสุขให้แก่ครอบครัว โดยการแสดงออกมาในการนำเอาคติความเชื่อต่างๆ ในการปลูกเรือนที่เป็นสิ่งลี้ลับเหล่านั้นถ่ายทอดออกมาทางด้านรูปแบบของเรือนที่สามารถให้เรามองเห็นและจับต้องได้เป็นการแสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของมนุษย์กับธรรมชาติที่มีความเอื้ออำนวยซึ่งกันและกัน เนื่องจากการกระทำใดๆ ที่จะกระทำขึ้นมาจะต้องให้ได้ตามคติความเชื่อเพราะว่าถ้ากระทำผิดก็จะมีสิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้น ดังนั้นชาวบ้านจึงมีความศรัทธาในคติความเชื่อต่างๆ เพื่อที่จะทำให้ชีวิตของครอบครัวดำเนินไปด้วยความผาสุก มีความเจริญรุ่งเรืองในด้านยศถาบรรดาศักดิ์

รูปแบบของเรือนที่ปรากฏให้เห็นจะเป็นเรือนไม้ที่สวยงาม แข็งแรงที่มีความคงทน ซึ่งจะเห็นได้จากรูปถ่าย (ดูรูปที่ 5.9) เรือนของเหล่าลาวลุ่มเป็นผลมาจากคติความเชื่อของการปลูกเรือนนั่นเองดังจะเห็นได้จากรูปที่อยู่ภายในของเรือน (ดูรูปที่ 5.10) ที่เสามงคลมีที่บูชาเทวดาเรือนหรือเป็นที่บูชาบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้ว (ดูรูปที่ 5.11) เนื่องจากว่าการปลูกเรือนยังมีได้มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ในการนำคติความเชื่อมาใช้ในการปลูกเรือนและรูปแบบของเรือนก็ยังเป็นรูปแบบเดิมดังช่วงแรกรวมทั้งการวางทิศทางของเรือนได้วางทิศตามคติความเชื่อที่ว่าเรือนต้องขนานไปกับแม่น้ำ และมีทางเดินด้านหน้าของเรือน (ดูรูปที่ 5.12)

รูปที่ 5.9 เรือนที่ศึกษาหลังที่ 15 ปลูกในปี ค.ศ.1960²³⁹

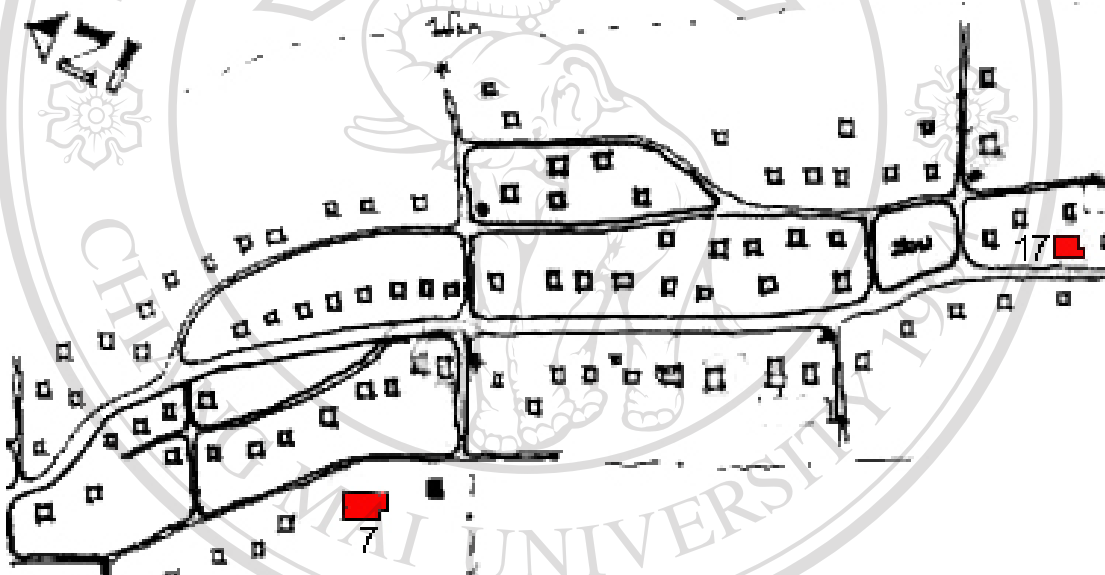
²³⁸ คำพูด ท เชียงคำพัน

รูปที่ 5.10 เรือนที่ศึกษาหลังที่ 16 ปลูกในปี ค.ศ.1958²⁴⁰
จะเป็นที่บูชาเทวดาเรือนหรือเป็นที่บูชาบรรพบุรุษก็ได้

รูปที่ 5.11 ภาพในเรือนหลังที่ 16 แสดงให้เห็นเสาขวัญ
ล่วงลับไปแล้วโดยจัดไว้ทางที่เป็นหัวที่นอน²⁴¹

รูปที่ 5.12 แสดงให้เห็นถึงที่ตั้งของเรือนที่ศึกษาและ โครงสร้างรวมของการวางทิศทางของตัวเรือน จากการสัมภาษณ์คนที่อยู่เรือนที่
ศึกษาได้บอกว่าเรือนส่วนมากจะปลูกไปตามน้ำและได้เทียบกับเรือนข้างเคียงด้วย โดยมีโครงสร้างหลักแบบเดิมในช่วงนั้นจะมีแต่
เส้นทางเดินเท่านั้น ต่อมาได้กลายเป็นทางรถยนต์แต่โครงสร้างของเรือนยังเหมือนเดิม²⁴²

5.3 เรือนที่ปลูกในช่วงปี ค.ศ. 1976 - 1999

จากข้อมูลจากตารางที่ 4.12-4.16 ที่นำเสนอในบทที่ 4 ที่แสดงให้เห็นถึงคติความเชื่อที่นำไปใช้ในการปลูกเรือนที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่อาศัยอยู่ในเรือนหลังที่ 18-21 ได้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางคติความเชื่อ บางคติความเชื่อก็ไม่ได้นำมาสู่การปฏิบัติหรือนำมาปฏิบัติน้อย

²³⁹ ข้อมูลภาคสนามเก็บร่วมกับทองสะหลัก สีชนะ (2548)

²⁴⁰ ข้อมูลภาคสนามเก็บร่วมกับทองสะหลัก สีชนะ (2548)

²⁴¹ ข้อมูลภาคสนามเก็บร่วมกับทองสะหลัก สีชนะ (2548)

²⁴² ข้อมูลภาคสนามเก็บร่วมกับทองสะหลัก สีชนะ (2548)

มาก แต่ก็ยังมีบางคติความเชื่อที่ได้ปฏิบัติกันมา เนื่องจากว่าในช่วงนี้พอมมาถึงช่วงปลายปี ค.ศ. 1975 ขบวนการของแนวรักชาติ และประชาชนในทั่วประเทศก็ได้ทำการยึดอำนาจได้ทั้งหมดในเดือน ธันวาคม เจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวัฒนาถูกปลดออกจากราชบัลลังก์ ตามมาด้วยการสถาปนาประเทศใหม่ชื่อว่า “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” หรือ ส.ป.ป.ลาว ครั้งเมื่อลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบกษัตริย์มาเป็นระบอบสังคมนิยมในปี ค.ศ. 1975 ลาวก็เดินตามเส้นทางสังคมนิยมอย่างเต็มรูปแบบและเคร่งครัดต่อหลักการทางพรรคคอมมิวนิสต์ และพัฒนาประเทศด้วยระบบอุดมการณ์ของตัวเอง โดยเน้นพัฒนาการผลิต พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้าสู่สมัยใหม่ และการรวมอำนาจศูนย์กลางอยู่ที่พรรคคอมมิวนิสต์ การดำเนินชีวิตของประชาชน

5.3.1 ลักษณะทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ในช่วงปี ค.ศ. 1976-1999

ในช่วงนี้การปกครองเป็นการปกครองแบบระบอบสังคมนิยมต้องเดินตามกรอบที่พรรควางซึ่งเป็นการปกครองที่แตกต่างการปกครองแบบระบบกษัตริย์ จากนั้นในระยะ 5 ปีหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองลาวใช้นโยบายคอมมิวนิสต์ปกครองอย่างเข้มงวด ควบคุมพุทธศาสนา ตัดสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ปราบปรามชนกลุ่มน้อย ราษฎรหลายหมื่นคนถูกจับ ส่งผลให้ปัญญาชนและชนชั้นกลางจำนวนมากหลบหนีออกนอกประเทศ ชาวบ้านยากจนลง ดังนั้นประเทศลาวจึงได้มีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปีฉบับแรก²⁴³ ขึ้นในปี ค.ศ. 1981-1985 ซึ่งไม่บ่งบอกถึงการก่อสร้างเศรษฐกิจใหม่ คือการผลิตเพื่อบริโภคและเพื่อเป็นสินค้าขายออกที่มีคุณค่า ซึ่งทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ทางด้านวัตถุ และทางวัฒนธรรมของประชาชนสูงขึ้น ซึ่งพิธีกรรมและคติความเชื่อดั้งเดิมต่างๆ ที่คิดว่างมงายไร้สาระไม่เกี่ยวข้องในการเพิ่มผลผลิต และไม่ได้ทำให้ประเทศพัฒนา ก็ถูกสั่งห้ามไม่ให้เชื่อถือ ในขณะที่พิธีกรรมและคติความเชื่อเรื่องผีอื่นๆ ในหลวงพระบางถูกทางการสั่งห้ามนับถือและให้ทำลายลง

ในเวลาต่อมาได้เกิดมีจุดเปลี่ยนสำคัญอีกจุดหนึ่งในการรื้อฟื้นพิธีกรรมและคติความเชื่อขึ้นมาใหม่ คือช่วงปี ค.ศ. 1986 รัฐบาลแก้ปัญหอันเกิดจากการพัฒนาประเทศในแนวทางของตัวเอง ด้วยการปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจของตนมาเป็นระบบทุนนิยมเสรีแทนระบบรวม ซึ่งนโยบาย “กลไกเศรษฐกิจใหม่หรือจินตนาการใหม่” ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปีฉบับที่สองในปี ค.ศ. 1986 - 1990 ลาวเริ่มเปิดประเทศมากขึ้น และเริ่มเล็งเห็นช่องทางที่จะสร้างรายได้เข้ามาประเทศได้ดีและเร็วที่สุดคือ การส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศ เพราะประเทศมีสภาพธรรมชาติ สถาปัตยกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะที่มีความงดงาม และมีคุณค่า ดังนั้นในปี ค.ศ. 1986 รัฐบาล ส.ป.ป. ลาว ได้นำเสนอแผนนโยบายแนวความคิดใหม่ที่เรียกว่า

²⁴³ ดร. สุนต โพธิสาน และคณะ, *ประวัติศาสตร์ลาวแต่ลึกลับบรรพ์ - ปัจจุบัน*, หน้า 661-675

“นโยบายจินตนาการใหม่”²⁴⁴ ที่เป็นการกระตุ้นให้มีการเปิดประเทศต่อตลาดเศรษฐกิจโลก ซึ่งจากผลของการดำเนินการภายใต้การพัฒนาเศรษฐกิจรูปแบบใหม่นี้ ทำให้เกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจที่ดีขึ้นในหลายๆ พื้นที่ในลาวเช่น เวียงจันทน์ สุวรรณเขต จำปาสัก เป็นต้น²⁴⁵

จากเหตุผลของการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศนั้น รัฐบาลลาว และองค์กร UNESCO ได้มองเห็นถึงรูปแบบของความเป็นเมืองเก่าแก่ที่กำลังจะสูญหายไป ซึ่งในโลกปัจจุบันนั้นมรดกทางวัฒนธรรมจะถูกกลืนหายไปกับสังคมเมืองสมัยใหม่ จากเหตุผลหลักเหล่านี้ รัฐบาลลาว และองค์กร UNESCO มีความกังวลเป็นอย่างมากเกี่ยวกับรูปแบบการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมที่จะถูกเปลี่ยนไป ซึ่งจะมีผลกระทบโดยตรงกับพื้นที่ที่เป็นมรดกเก่าแก่ที่มีมาเป็นพันๆ ปี สิ่งนี้ทำให้รัฐบาลลาว และองค์กร UNESCO หาทางออกร่วมกันเพื่อที่จะปกป้องเมืองหลวงพระบาง โดยกำหนดให้เป็นเมืองอนุรักษ์ทางมรดกวัฒนธรรม และเป็นสถานที่สำหรับดึงดูดความสนใจให้กับการท่องเที่ยว ซึ่งมาถึงปี ค.ศ. 1995 รัฐบาลลาว และองค์กร UNESCO สามารถประสบความสำเร็จในการทำให้เมืองหลวงพระบางถูกบรรจุเป็นอีกหนึ่งเมืองมรดกของโลก อย่างไรก็ตามจากเหตุผลที่เมืองหลวงพระบางกลายเป็นเมืองมรดกโลกได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบของเรือนได้มีความแตกต่างไปจากเดิมเพราะว่าได้มีการต่อเติม และปรับเปลี่ยนสภาพให้เป็นอาคารทางพาณิชย์มากขึ้น เพื่อรองรับอุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยวที่กำลังจะเติบโตขึ้นในเมืองนี้ และส่งผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยบางส่วนก็มีการเปลี่ยนรูปแบบการดำรงชีวิตจากการดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมมาเป็นรูปแบบของการทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยว และการทำมาค้าขายมากขึ้น คุณค่าความสำคัญที่ต่างกัน รวมไปถึงอาชีพ และวิถีชีวิตของชาวบ้านอาจส่งผลกระทบต่อหลายๆ อย่าง ในขั้นตอนการปฏิบัติของนโยบายใหม่ของรัฐบาล และอีกความหมายหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงไปคือ พิธีกรรมและคติความเชื่อในการปลูกเรือนที่มีบทบาทและหน้าที่เพื่อสนองตอบต่อการอยู่อาศัยของชุมชนไม่ได้นำไปใช้ในการปลูกเรือน แต่ได้มีการอนุรักษ์เพียงรูปแบบของเรือนเท่านั้น²⁴⁶ ดังรูปที่ (รูปที่ 5.13) เพื่อตอบสนองตามความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในเมืองหลวงพระบาง

5.3.2 ลักษณะทางวัฒนธรรม ประเพณี คติความเชื่อ ในช่วงปี ค.ศ. 1976-1999

การมุ่งเน้นพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเป็นหลักย่อมส่งผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีทางด้านคติความเชื่อ แม้พรรคคอมมิวนิสต์แท้ที่จริงแล้วจะไม่มีศาสนาแต่สำหรับคอมมิวนิสต์ลาวก็ยังยอมให้ประชาชนนับถือเฉพาะศาสนาพุทธเท่านั้น ศาสนาอื่นๆ ห้าม

²⁴⁴ ดร. สุเนต โพธิ์สาน และคณะ, *ปฏิวัติศาสตร์ลาวแต่ดึกดำบรรพ์ - ปัจจุบัน*, หน้า 253-259

²⁴⁵ ดร. สุเนต โพธิ์สาน และคณะ, *ปฏิวัติศาสตร์ลาวแต่ดึกดำบรรพ์ - ปัจจุบัน*, หน้า 1212-1215

²⁴⁶ สำนักงานองค์กรมรดกโลกหลวงพระบาง, *บทราชาย CDM PSMV*, หน้า 19-25

เคารพนับถือเค็ดศาค ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการพยายามสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยผ่านทางศาสนาพุทธ โดยพระสงฆ์ได้เป็นผู้เผยแพร่ศาสนาพุทธ แต่จะต้องอยู่ภายในกรอบของรัฐเช่นกัน และคติความเชื่อเกี่ยวกับผีอันเป็นระบบคติความเชื่อและโครงสร้างของสังคมแบบเดิม จะเป็นอุดมการณ์อำนาจที่ตรงกันข้ามกับความต้องการของนโยบายการพัฒนา จึงทำให้ระบบคติความเชื่อเกี่ยวกับผีในสมัยก่อนถูกกำจัดลงในทันที มีการทำลายศาลเจ้า สั่งห้ามจัดพิธีกรรม จึงมีการคาดการณ์กันว่าพิธีกรรมและคติความเชื่อคงหมดสิ้นไปในช่วงเวลานี้อย่างแน่นอน²⁴⁷ แต่ในความเป็นจริงแล้วชาวบ้านก็ยังได้มีการปฏิบัติตามคติความเชื่อแบบที่เคยทำมาแบบลับๆ โดยไม่ได้แสดงออกมาโดยตรง เนื่องจากว่าคติความเชื่อที่ทำแบบลับๆ นั้นเป็นคติความเชื่อของบุคคลไม่ได้เกี่ยวกับส่วนรวมทั่วไป ดังนั้นจึงทำได้โดยบุคคลกับผู้ประกอบพิธีกรรมเท่านั้นก็สามารถทำได้แล้ว

5.33 การตั้งถิ่นฐานและรูปแบบของเรือนพื้นถิ่นลาวลุ่ม ในช่วงปี ค.ศ. 1976 - 1999

ในช่วงนี้มีเรือนที่นำมาศึกษาเริ่มจากหลังที่ 18-21 เนื่องจากว่าประเทศลาวได้รับการปลดปล่อยตนเอง และเปลี่ยนแปลงทางการปกครองจากระบบกษัตริย์มาเป็นระบอบสังคมนิยมทางภาครัฐ ได้สั่งห้ามไม่ให้ประชาชนนับถือผี จึงทำให้คติความเชื่อที่เกี่ยวกับผีหลายอย่างได้ถูกทำลาย และยังมีข้อห้าม และกฎเกณฑ์ต่างๆ มาบังคับใช้เช่น ห้ามให้ชาวบ้านตัดไม้ทำลายป่า จึงทำให้คติความเชื่อแบบเดิมของชาวบ้านที่มีมาแต่โบราณบางอย่างไม่สามารถทำได้ และรูปแบบเดิมได้มีการนำมาใช้น้อยลงเนื่องจากได้มีการเรียนแบบจากประเทศเพื่อนบ้าน หลังจากเมืองหลวงพระบางได้เข้าเป็นมรดกโลกจึงได้มีการอนุรักษ์รูปแบบของเรือนที่เป็นรูปแบบของเรือนเผ่าลาวลุ่มแต่จะมีเพียงรูปแบบเท่านั้นที่มีการอนุรักษ์ส่วนคติความเชื่อมีเคยมีมา ไม่ได้นำไปอนุรักษ์จึงเป็นสาเหตุให้คติความเชื่อเรื่องของการปลูกเรือนหายไปซึ่งจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์หมอพริ้งแสดงให้เห็นว่าคติความเชื่อในการปลูกเรือนดังนี้

• คติความเชื่อที่เกี่ยวกับไม้

“คติความเชื่อเกี่ยวกับไม้ที่จะนำมาปลูกเรือนจะต้องเลือกเอาไม้ที่มีความสวยงามแข็งแรง เช่น ไม้คู้ ไม้แคน ไม้ที่ไม่เค็ด ไม้ขวางแต่เดี๋ยวนี้ท่าน เลือกเอาแต่ไม้เนื้อแข็งเช่น ไม้คู้ ไม้แคนหรือไม้สัก นี่หาซื้อได้ ตาไม้เสาเรือนนี้ถ้ามีตาทำให้ตัดตานั้นออกแล้วปิดลงที่ตาเสานั้นคืน ไม้ค่อยเห็นเขาทำนายกันแล้ว”²⁴⁸

²⁴⁷ วิวัฒน์ เตมียพันธ์, สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (กรุงเทพฯ : สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539), หน้า 12-23

²⁴⁸ คำพูดลูกคามา ผู้ที่อาศัยในเรือนหลังที่ 18 บ้านนาขาง เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สัมภาษณ์ วันที่ 13 พฤษภาคม 2549

อย่างไรก็ตามคติความเชื่อเกี่ยวกับตาไม้ในเมื่อก่อนนั้นถือกันมาก ถ้าเป็น ไม้ที่มีตามาก หรือมีตาไม้ดีก็จะไม่เอามาปลูกเรือนเพราะจะเป็นไม้ที่ไม่แข็งแรงและสามารถหาเลือกไม้ได้ตามต้องการ ดังนั้นคติความเชื่อเกี่ยวกับไม้ที่ได้กล่าวมาข้างต้นที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมานั้น มาถึงช่วงนี้ บางคติความเชื่อก็ ไม่ได้ปฏิบัติเช่น คติความเชื่อในไม้ที่ห้าม คติความเชื่อเกี่ยวกับตาไม้ คติความเชื่อเกี่ยวกับทิศทางของไม้ล้มเป็นต้น บางคติความเชื่อก็ได้เปลี่ยนแปลงไป เช่น คติความเชื่อเกี่ยวกับไม้ที่จะนำมาปลูกเรือนจะต้องเลือกเอาไม้ที่มีความสวยงามแข็งแรง เช่น ไม้ดู่ ไม้แคน จะเห็นได้ว่าคติความเชื่อเกี่ยวกับไม้ที่จะนำมาปลูกเรือนในช่วงนี้ไม่ได้ทำตามคติความเชื่อแบบเดิมแล้ว เนื่องจากว่า ได้มีข้อบังคับหลายอย่างต้องได้ทำตามการพัฒนาในรูปแบบใหม่ที่มีหน่วยงานในการคุ้มครองทรัพยากรป่าไม้ได้เข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดในการจัดการป่าไม้ และรัฐบาลลาวได้มีการกำหนดแผนปฏิบัติการในการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ²⁴⁹ ด้วยการประกาศเขตอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติเพิ่มขึ้นเช่นการยุติการถางป่าทำไร่ และมีการปลูกป่าเพิ่มเติม ดังนั้นจึงทำให้ความเกี่ยวกับไม้จึงได้ค่อยๆ จางหายไปไม่เหมือนในช่วงแรกและช่วงที่สองที่ยังไม่มีข้อกำหนดในการตัดป่าไม้ จึงทำให้คติความเชื่อที่เกี่ยวกับ ไม้ ได้ปฏิบัติกันอย่างเต็มที่ แต่ในช่วงนี้ได้มีการอนุรักษ์และได้มีข้อกำหนดในการตัดไม้เนื่องจากว่าบุคคลใดที่จะปลูกเรือนต้องได้ได้รับอนุญาตเจ้าหน้าที่ป่าไม้และจะต้องตัดไม้ได้ตามจำนวนที่ทางเจ้าหน้าที่อนุญาตให้ตัดเท่านั้น ห้ามตัดเกินหรือตัดแล้วไม่เอา และอีกอย่าง ไม้ก็สามารถหาซื้อได้ในโรง แต่ไม้เหล่านั้นไม่สามารถตอบสนองตามคติความเชื่อเกี่ยวกับไม้ที่จะนำมาปลูกเรือนได้

- **คติความเชื่อที่เกี่ยวกับดิน**

“การเลือกดินในช่วงนี้มีเพียงแต่ไปหาดูเลือกดินที่เหมาะสมที่เป็นชัยยะภูมิที่ดีหรือถ้าเป็นดินที่มีเจ้าของก็ซื้อมาไม่ได้ไปหาหมอพราหมณ์ดูดินให้แต่ไม่ได้มีการเสี่ยงทายดินที่จะมาปลูกเรือนนั้น และดินที่ห้ามก็กำหนดไม่ได้ทั้งหมด ดินที่มีโปนปลวกหรือถ้ำมีต้นไม้ใหญ่ก็ให้ขุดออกแล้วหาหินที่ตีมาถมใส่ และก่อนจะปลูกเรือนก็ทำพิธีสวดขออดก็ถือว่าดีแล้ว”²⁵⁰

จะเห็นได้ว่าคติความเชื่อเกี่ยวกับดินที่จะนำมาปลูกเรือนในช่วงนี้ได้มีบางคติความเชื่อไม่ได้ทำตามคติความเชื่อเดิมเช่น คติความเชื่อเกี่ยวกับการเลือกดิน คติความเชื่อที่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น คติความเชื่อเกี่ยวกับดินที่ห้ามปลูกเรือน เนื่องจากว่าดินในช่วงนี้ส่วนมากได้ขึ้นเป็นกรรมสิทธิ์

²⁴⁹ สำนักงานองค์กรมรดกโลกหลวงพระบาง, *บทรายงาน CDM PSMV*, หน้า 10-15

²⁵⁰ คำพูดลงบุญทันกับพันระชา หมอพรอยู่ในหมู่บ้านหมื่นนา เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สัมภาษณ์ วันที่ 16 พฤศจิกายน 2548

ครอบครองเป็นของบุคคลตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยที่ดินของ ส.ป.ป.ลาว โดยได้มีการจัดสรรการคุ้มครองที่ดิน จึงได้มีการซื้อขายที่ดินเกิดขึ้น ถ้าอยากได้ดินที่จะนำมาปลูกเรือนก็จะต้องหาซื้อ ไม่สามารถหาเองได้ตามคติความเชื่อเหมือนในช่วงแรกและช่วงที่สอง ได้กล่าวมาข้างต้นที่สามารถเลือกได้ตามความต้องการ โดยไม่มีการซื้อขาย

- **คติความเชื่อที่เกี่ยวกับเจ้าของเรือน**

“ในการปลูกเรือนนี้สิ่งที่สำคัญคือฤกษ์ยามเราจะต้องได้ไปให้หมอพรดูฤกษ์ยามที่ดีให้เพื่อความเป็นสิริมงคลอยู่ดีมีสุข มาถึงเดี๋ยวนี้ก็ยังมีการปฏิบัติกันอยู่ การเลือกวันที่จะปลูกเรือนนี้จะต้องได้ไปหาหมอพรท่านจะเป็นคนบอกว่าวันใดควรจะปลูกเรือน และวันที่ห้ามปลูกเรือนนี้จะรู้กันดีว่าเป็นวันใด เช่น วันครบรอบพ่อแม่ตาย วันคำฟ้า วันพระมาถึง ช่วงนี้ก็ยังได้ปฏิบัติกันอยู่ เดือนที่จะปลูกเรือนส่วนมากจะปลูกได้ทุกเดือนยกเว้น ฤดูฝน และช่วงที่เข้าพรรษา ในช่วงนี้มีจ้างงานกันเกิดขึ้น”²⁵¹

จะเห็นได้ว่าคติความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าของเรือนที่จะปลูกเรือนในช่วงนี้ยังคงทำตามคติความเชื่อแบบเดิม ถึงจะมีข้อบ่งคับหลายอย่างที่ควรทำตามการพัฒนาแบบใหม่ที่ได้อีกกล่าวมาข้างบนก็ตาม แต่คติความเชื่อเหล่านี้ก็ยังได้กระทำกันอยู่ ซึ่งเป็นคติความเชื่อที่สามารถทำได้มากที่สุด ในคติความเชื่อเรื่องการปลูกเรือนเนื่องจากว่าเป็นคติความเชื่อที่เกี่ยวกับบุคคลโดยตรงไม่ได้เกี่ยวข้องกับองค์กรอื่น และไม่มีผลต่อสังคมดังนั้นคติความเชื่อนี้จึงสามารถปฏิบัติได้เต็มที่เพื่อความสบายใจให้แก่บุคคล

- **คติความเชื่อที่เกี่ยวกับพิธีกรรม**

“ก่อนวันที่จะมีการปลูกเรือนเจ้าของเรือนต้องได้ทำตามคติความเชื่อเดิมเช่นคติความเชื่อเกี่ยวกับการเซ่นเรือนให้ได้ตำแหน่งเสา คติความเชื่อเกี่ยวกับการขุดหลุมเสา คติความเชื่อเกี่ยวกับการสวดในตอนเย็นของวันก่อนที่จะปลูก และยังจะต้องได้ให้คนเฒ่าคนแก่เตรียมของ 108 อย่าง เพื่อใช้ในพิธีสวดคติความเชื่อเหล่านี้ยังได้ทำกันอยู่ คติความเชื่อเกี่ยวกับการผูกเสาแรกเสาขวัญนี้หมอพรและผู้เฒ่าผู้แก่จะเป็นคนทำพิธีให้เราก่อนที่จะ

²⁵¹ คำพูดลุงคำมา ผู้ที่อาศัยในเรือนหลังที่ 18 บ้านนาซาง เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สัมภาษณ์ วันที่ 13 พฤษภาคม 2549

ยกแต่ไม่มีคำถามคำตอบคือแต่ก่อน ทิศในการขุดหลุมเสาไม้แล้วแต่สะดวกไม่ได้กำหนด”

252

จะเห็นได้ว่าคติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมที่จะปลูกเรือน ในช่วงนี้ได้มีคติความเชื่อ บางส่วนที่ไม่ได้ทำตามคติความเชื่อแบบเดิมเช่น การเตรียมของที่จะทำพิธีบูชาเทวดาที่รักษาพื้นที่ จะปลูกเรือนแล้วก็นำไปทำพิธีสวดสิ่งต่างๆ ที่ไม่ดีให้ออกไป แต่ยังมีบางคติความเชื่อที่ไม่ได้มีการ ปฏิบัติเนื่องจากว่า ได้มีข้อห้ามในการนับถือผี ดังนั้นคติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมของการปลูกเรือน นั้นส่วนมากเป็นคติความเชื่อที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้เช่น คติความเชื่อเกี่ยวกับนาคะวันปลูกเรือน นา คะเดือนที่จะปลูกเรือน การกำหนดทิศในการขุดหลุมเสา การตั้งชื่อเสา การเตรียมของ และพิธีสวด วิถีผูกเสาแรกและเสาขวัญ การยกเสา คำทำนายนการตั้งเสาแรกเสาขวัญ นิमितหมายในการปลูกเรือน จึงทำให้บางคติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมของการปลูกเรือนได้เปลี่ยนแปลงไป และเสื่อมหรือ อาจจะไม่ได้นำมาปฏิบัติเนื่องจากว่าในช่วงนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองและได้มีการห้ามใน การนับถือคติความเชื่อที่มงายที่เป็นคติความเชื่อเกี่ยวกับผีดังนั้นคติความเชื่อนี้จึงไม่ได้นำมาปฏิบัติ เท่าใดนัก

รูปที่นำมาเสนอในช่วงนี้อาจจะไม่สามารถตอบสนองตามคติความเชื่อของการปลูกเรือน ได้เนื่องจากว่าคติความเชื่อของการปลูกเรือนหลายอย่างที่ไม่ได้นำมาใช้ในการปลูกเรือน สิ่งที่มีก็คือ ตรงเสาเอกหรือเสาขวัญก็จะเป็นเสาที่เป็นมงคล (ดูรูปที่ 5.13) ซึ่งจะเห็นได้จากรูปถ่ายว่าเป็นที่บูชา เทวดาเรือนหรือเป็นที่บูชาบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้ว เมื่อมาถึงปัจจุบันได้มีเรือนบางหลังได้มีการ ต่อเติม เช่น ได้มีการก่อผนังรอบใต้ถุนโดยใช้วัสดุใหม่เข้ามาใช้มากขึ้น ซึ่งเป็นผนังก่ออิฐฉาบ ปูน (ดูรูปที่ 5.14) และเมื่อมีถนนเข้ามาก็จะเห็นว่ามิดถนนด้านหน้าของเรือน (ดูรูปที่ 5.15) และจะ เห็นได้ว่าเรือนที่อยู่ในเขตอนุรักษ์เมืองหลวงพระบางส่วนมากจะวางทิศของเรือนไปตามน้ำหรือ ขนานกับแม่น้ำนั่นเอง (ดูรูปที่ 5.16)

รูปที่ 5.13 เรือนศึกษาหลังที่ 20 แสดงให้เห็นว่าตรงเสาขวัญที่ยังคง อยู่และเป็นที่บูชาเทวดาเรือนหรือเป็นที่บูชาบรรพบุรุษที่ได้ ล่วงลับไปแล้วโดยจัดไว้ทางที่เป็นหัวที่นอนของเรือน²⁵³

²⁵² คำพูดลุงคำผาย หมอพรอยู่ในหมู่บ้านวิซุน เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สัมภาษณ์ วันที่ 23 พฤษภาคม 2548

²⁵³ ข้อมูลภาคสนามเก็บร่วมกับทองสะหลัด สีสะนะ (2548)

รูปที่ 5.14 เรือนที่ศึกษาหลังที่ 20 ปลูกในปี ค.ศ. 1976 เป็นการแสดงให้เห็นถึงเรือนแฝดลาวลุ่มที่มีรูปแบบดั้งเดิมแต่ได้รับอิทธิพลจากการนำมาของรูปแบบเรือนของฝรั่งเศส ดังนั้นเรือนจึงได้มีการต่อเติมให้ดูให้สามารถเป็นที่นอนหรือให้เป็นที่รับรองแขกคนที่มาเยือนซึ่งคิดกับเมื่อก่อนที่ใช้ได้ดูเป็นที่ทำกิจกรรมของครอบครัวเวลาว่างจากการทำสวนทำไร่²⁵⁴

รูปที่ 5.15 เป็นการแสดงให้เห็นถึงการวางตัวเรือนไปตามถนนในช่วงเวลานั้นเนื่องจากว่าได้มีถนนเข้ามาแทนที่แม่น้ำและเรือนข้างเคียง²⁵⁵

รูปที่ 5.16 แสดงให้เห็นถึงที่ตั้งของเรือนที่ศึกษาและโครงสร้างรวมของการวางทิศทางของตัวเรือน จากการสัมภาษณ์คนที่อยู่เรือนที่ศึกษาได้บอกว่าเรือนส่วนมากจะปลูกไปตามน้ำและได้เทียบกับเรือนข้างเคียงด้วยโดยมีโครงสร้างหลักแบบเดิมในช่วงนั้นได้มีทางรถยนต์แต่โครงสร้างของเรือนยังเหมือนเดิม²⁵⁶

²⁵⁴ ข้อมูลภาคสนามเก็บร่วมกับทองสะหัด สีสะนะ (2548)

²⁵⁵ ข้อมูลภาคสนามเก็บร่วมกับทองสะหัด สีสะนะ (2548)

²⁵⁶ ข้อมูลภาคสนามเก็บร่วมกับทองสะหัด สีสะนะ (2548)

5.4 เรือที่ปลุกในช่วงปี ค.ศ. 2000 ถึงปัจจุบัน

จากข้อมูลตารางที่ 4.17-4.21 ที่นำเสนอในบทที่ 4 ที่แสดงให้เห็นถึงคติความเชื่อที่นำไปใช้ในการปลุกเรือที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่อาศัยอยู่ในเรือหลังที่ 22-25 ได้แสดงให้เห็นถึงการนำคติความเชื่อไปใช้ในการปลุกเรืออย่างมากมายนั้น ได้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงทางคติความเชื่อ บางคติความเชื่อที่ไม่ได้นำมาสู่การปฏิบัติหรือนำมาปฏิบัติน้อยมากแต่ก็ยังมีบางคติความเชื่อที่ได้ปฏิบัติกันมา จึงเป็นการบอกให้รู้ถึงสาเหตุที่เกิดขึ้นต่างๆ เท่านั้นได้เกิดขึ้นเนื่องจากว่าในช่วงนี้ลาวได้เปิดประเทศมากขึ้น โดยได้เปิดปีท่องเที่ยวลาวในปี ค.ศ. 2000 ได้เป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมจึงทำให้มีการอนุรักษ์ในด้านต่างๆ และได้มีการปรับปรุงในเรื่องที่พักอาศัยเพื่อที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาของนักท่องเที่ยวและความจำเป็นที่ทางการลาวต้องอาศัยความช่วยเหลือทั้งเรื่องของทุน เทคโนโลยี และคณะผู้เชี่ยวชาญขององค์กรเอกชนจากต่างประเทศ ซึ่งหลายโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนและการช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญทางรัฐบาลฝรั่งเศส ฯลฯ ด้วยเหตุนี้อาจทำให้แผนการอนุรักษ์ และวิธีการปฏิบัติในการอนุรักษ์เมืองหลวงพระบางที่มาจากกลุ่มคณะกรรมการทำงานของชาติตะวันตก โดยไม่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวหลวงพระบาง เช่น ความจำเป็นในการได้รับความช่วยเหลือจากต่างชาตินี้อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่จะส่งผลกระทบต่อชาวหลวงพระบางอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และทำให้ความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ เห็นว่าเศรษฐกิจในหลวงพระบางได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งเห็นได้จากปริมาณของนักท่องเที่ยวได้เข้ามาในหลวงพระบาง ได้เป็นตัวแปรในเชิงบวก และในเชิงลบก็คือทำให้ทำให้การนับถือหรือคติความเชื่อแบบเดิมได้ค่อยๆ เลือนหายไป เนื่องจากว่าในการปลุกเรือไม่ได้ทำตามคติความเชื่อเหมือนเมื่อก่อนแล้ว โดยเฉพาะในช่วงที่ได้รับคัดเลือกให้ขึ้นบัญชีมรดกโลก การที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมากได้ทำให้เกิดมีธุรกิจหลายประเภทเกิดขึ้น เช่น การปลุกเรือก็ต้องทำตามข้อกำหนดหรือกฎระเบียบตามที่องค์กรมรดกโลกได้กำหนดมา²⁵⁷ กิจกรรมทุกอย่างที่เกิดขึ้นนั้นเพื่อที่จะมารองรับในการบริการแก่แขก จากการหลั่งไหลของผู้ที่ร่ำรวยนั่นเอง ที่ได้นำเอาอำนาจเศรษฐกิจ ภาษา วัฒนธรรมการกินอยู่ของตนเข้ามาด้วย สภาวะเช่นนี้ก็คือการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นหลวงพระบางกับวัฒนธรรมแบบทุนนิยมระดับโลกของผู้ที่เข้ามาเยือนสิ่งต่างๆ

5.4.1 ลักษณะทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ในช่วงปี ค.ศ. 2000 ถึงปัจจุบัน

จากบทบาทใหม่ของรัฐบาลสังคมนิยมภายใต้กระแสเศรษฐกิจทุนนิยมดังจะเห็นได้ว่าพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ครองอำนาจปกครอง ส.ป.ป.ลาว อยู่ในปัจจุบันนี้

²⁵⁷ สำนักงานองค์กรมรดกโลกหลวงพระบาง, *บทรายงาน CDM PSMV*, หน้า 16-20

เป็นพรรคการเมืองสังคมนิยมที่เคลื่อนไหวด้วยความฉับไว และกล้าหาญมากพอที่จะนำการปฏิรูปเศรษฐกิจ ที่จะทำให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นเพื่อประชาชนปฏิวัติลาวสามารถรักษาและผูกขาดอำนาจทางการเมือง รวมทั้งอำนาจการตัดสินใจต่างๆ ไว้ได้เป็นอย่างดี โดยมีรัฐบาล ส.ป.ป. ลาวควบคุมดูแลการปฏิรูปนโยบายเศรษฐกิจโดยเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจสู่ระบบทุนนิยมและกลไกตลาด ดังนั้นผลการเปลี่ยนแปลงโดยโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ทำให้รัฐบาลลาวเริ่มส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรม และสนับสนุนกิจการธุรกิจการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันรัฐบาล ส.ป.ป.ลาว ก็ตระหนัก และพยายามอนุรักษ์ศิลปะ สถาปัตยกรรม และวัฒนธรรมไม่ให้เปลี่ยนแปลงหรือถูกทำลายไปกับกระแสทุนนิยมตะวันตกได้ จากแนวคิด และทฤษฎีข้างต้นอาจสรุปได้ว่าสาเหตุหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลผลักดันให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงของเมืองหลวงพระบางมีอยู่ 3 ประการคือ²⁵⁸

1. ปัจจัยทางกายภาพ คือการเปลี่ยนแปลงวัตถุที่เก่าแก่ ทрудโทรมไปตามกาลเวลา จะต้องมีการซ่อมแซมปรับปรุงให้สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์
2. ปัจจัยทางสังคม คือการปรับปรุงซ่อมแซมหรือสร้างสรรค์สิ่งใดๆ ก็ตามจะต้องเป็นไปตามทัศนคติ ค่านิยม คติความเชื่อของคนแต่ละสังคมเป็นสำคัญ
3. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงไปตามข้อ 1 และ 2 จะเกิดมิได้เลยหากขาดปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสนับสนุน เพราะในปัจจุบันการกระทำต่างๆ ต้องการทุนเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการ เมื่อมีทุนก็สามารถสนองตอบต่อปัจจัยทางด้านกายภาพและสังคมได้

5.4.2 ลักษณะทางวัฒนธรรม ประเพณี คติคตินิยมเชื่อ ในช่วงปี ค.ศ. 2000 ถึงปัจจุบัน

วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของผู้คนชาวหลวงพระบางที่เหมือนกับว่าดำเนินมาแบบดั้งเดิม ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเกิดมาจากผลแห่งการครอบงำทางวัฒนธรรม ทั้งจากประเทศไทยโดยตรงและจากกระแสทุนนิยมตะวันตกที่ผ่านเข้ามาแก่นักท่องเที่ยวหรือจากระบบสื่อสารต่างๆ ขณะที่การเปลี่ยนแปลงกำลังเคลื่อนเข้ามาสู่วิถีชีวิตของชาวหลวงพระบาง ภาครัฐของ ส.ป.ป. ลาว ได้เฝ้าจับตามองสภาพดังกล่าวอย่างใกล้ชิด ถึงแม้ว่าในปัจจุบัน ส.ป.ป. ลาว กำลังดำเนินนโยบายเปิดประเทศมากขึ้นเพื่อเป็นการขยายผลทางด้านเศรษฐกิจ และพัฒนาส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยว การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

²⁵⁸ ราเชน อินทวงศ์, "ความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์ภายใต้บริบทเมืองมรดกโลกกับการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพภายในเขตอนุรักษ์เมืองหลวงพระบาง", วิทยานิพนธ์สาขาวิชาภูมิภาควิชาการศึกษามหาบัณฑิต ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2544), หน้า 17

(Diffusion)²⁵⁹ อธิบายถึงการหิบบ่มความคิด คติความเชื่อจากวัฒนธรรมที่อยู่ข้างเคียง ทั้งชาวไทย และชาวลาวนั้นต่างยอมรับว่าความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศนั้นแน่นแฟ้น จากความใกล้ชิดกันทางภาษาพูด ภาษาเขียน วัฒนธรรม และศาสนาจึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่วัฒนธรรมที่ค่อนข้างจะให้ความสำคัญแก่วัตถุของไทยได้แพร่กระจายไปสู่บริเวณวัฒนธรรมของลาว โดยผ่านทางสื่อต่างๆ หมายถึงการปะทะสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมสองวัฒนธรรม ที่มีความเหลื่อมล้ำกันในแง่ของอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และความเจริญทางวัฒนธรรม ภาวะการณ์เช่นนี้ทำให้วัฒนธรรมที่มีอำนาจการเมืองและเศรษฐกิจคือยกว่า จะถูกฝ่ายที่เหนือกว่าครอบงำและยึดเหนี่ยวความคิดให้คล้อยตามไปด้วย เนื่องจากว่าความจำเป็นที่ทางการลาวต้องอาศัยความช่วยเหลือทั้งเรื่องของทุน เทคโนโลยี และคณะผู้เชี่ยวชาญขององค์กรเอกชนจากต่างประเทศ หลายโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนและการช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญทางรัฐบาลฝรั่งเศส ฯลฯ โดยเฉพาะในช่วงที่ได้รับคัดเลือกให้ขึ้นบัญชีมรดกโลกด้วยเหตุนี้อาจทำให้แผนการอนุรักษ์ และวิธีการปฏิบัติในการอนุรักษ์เมืองหลวงพระบางที่มาจากกลุ่มคณะกรรมการทำงานของชาติตะวันตกที่ไม่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวหลวงพระบาง²⁶⁰ เช่น รูปแบบเรือนที่อนุรักษ์ที่มีเพียงอนุรักษ์แต่รูปแบบโดยไม่ได้คำนึงถึงทางด้านคติความเชื่อ

5.4.3 การตั้งถิ่นฐานและรูปแบบของเรือนพื้นถิ่นลาวลุ่ม ในช่วงปี ค.ศ.2000 ถึงปัจจุบัน

ในช่วงนี้มีเรือนที่นำมาศึกษาเริ่มจากหลังที่ 22-25 ดังนั้นจึงเป็นประเด็นที่ว่า วัฒนธรรมประเพณีคติความเชื่อต่างๆ แบบดั้งเดิมของหลวงพระบางจะดำรงอยู่ได้อย่างไรซึ่งจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่อาศัยในเรือนหลังที่ 22 ดังนี้

- คติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับไม้

“ในการไปตัดไม้ไม่ได้มีไม้ที่ห้ามจริง เช่น ไม้ตายยืนต้น ไม้ที่อยู่แคว้นน้ำไม้ (แย่งเงา) ไม้ที่อยู่ป่าช้าห้ามไม่ให้เอาถ้าเอามาปลูกเรือนก็จะปับมงคลจะมีอันเป็นไปเช่นเจ็บป่วย ทำมาค้าขายไม่ขึ้น แต่ในการปลูกเรือนนี้ไม่มีแล้ว เพราะว่าไม้สามารถหาได้ในตลาด การทำนยทิศของไม้ล้มนี้ไม่มีแล้ว เพราะว่าไม้สามารถหาซื้อได้ในร้านขายไม้ ไม้ที่จะนำมา

²⁵⁹ ราเชน อินทวงศ์, “ความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์ภายใต้บริบทเมืองมรดกโลกกับการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพภายในเขตอนุรักษ์เมืองหลวงพระบาง”, หน้า 15

²⁶⁰ สำนักงานองค์กรมรดกโลกหลวงพระบาง, *บทรายงาน CDM PSMV*, หน้า 1-15

ปลูกเรือนจะต้องเลือกเอาไม้ที่มีความสวยงามแข็งแรงเช่น ไม้คู้ ไม้แคน ไม้ไผ่ที่มีการดูคา ไม้อย่างเมื่อก่อนแล้ว”²⁶¹

จะเห็นได้ว่าคติความเชื่อเกี่ยวกับไม้ที่จะนำมาปลูกเรือนในช่วงนี้ไม่ได้ทำตามคติความเชื่อแบบเดิมแล้วเนื่องจากว่าได้มีข้อบังคับหลายอย่างที่ตรงกันข้ามกับคติความเชื่อแบบเดิมที่กำหนดมา เนื่องจากว่าได้มีประชากรเพิ่มขึ้นทำให้ความต้องการในการนำไม้มาปลูกเรือนมากขึ้นจึงต้องมีข้อกำหนดในการตัดไม้และไม้ก็สามารถหาซื้อได้

- **คติความเชื่อที่เกี่ยวกับดิน**

“ดินที่ห้ามปลูกเรือนนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้วเพราะว่าถ้ามีสิ่งไม่ดีก็ขุดออกแล้วหาดินที่ดีมาถมใส่แล้วทำพิธีสวดให้สิ่งที่ไม่ดีออกไปก็ถือว่าดีแล้ว การเลือกดินก็ไม่มีเพราะว่าได้มีการซื้อขายดินมีแต่ดูว่าถูกใจก็ซื้อแล้วก็ปลูกเรือนใส่”²⁶²

จะเห็นได้ว่าคติความเชื่อเกี่ยวกับดินที่จะนำมาปลูกเรือนในช่วงนี้ไม่ได้ทำตามคติความเชื่อแบบเดิมและมีบางคติความเชื่อที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปแล้วเนื่องจากว่าได้มีข้อบังคับหลายอย่างตรงกันข้ามกับคติความเชื่อแบบเดิมและที่ดินส่วนมากก็ได้มีเจ้าของครอบครองจึงเป็นการยากแก่การที่จะเลือกดินให้ได้เหมือนเมื่อก่อน

- **คติความเชื่อที่เกี่ยวกับเจ้าของเรือน**

“ในการปลูกเรือนเป็นสถานที่สำคัญก่อนจะปลูกเรือนก็ต้องได้ไปหาหมอปรดูกษัตริย์ยามเพื่ออยู่ดี มีสุข และเป็นสิริมงคลแก่ครอบครัวปัจจุบันก็ยังได้ปฏิบัติอยู่ การเลือกวันที่จะปลูกเรือนนี้จะต้องได้ไปหาหมอปรดูกษัตริย์จะเป็นคนบอกว่าวันใดดี เช่น วันที่ปลูกเรือนดีมากได้แก่ วันจันทร์ วันพุธ วันพฤหัสบดี ปัจจุบันก็ยังได้ปฏิบัติอยู่ วันที่ห้ามปลูกเรือนนี้จะรู้กันดีว่าเป็นวันใด เช่น วันครบรอบพ่อแม่ตาย วันกำฟ้า วันพระ ศีล 8 ศีล 15 วันบุญถวายพระ ถึงแม้ว่าปลูกยังไม่เสร็จก็ต้องให้หยุดไม่ให้ทำงานในวันนั้น ปัจจุบันก็ยังได้ปฏิบัติอยู่ การทำนายอาชุนี่แม่นยำได้ไปหาหมอปรดูกษัตริย์เป็นผู้ทำนายให้ ปัจจุบันก็ยังทำกันอยู่

²⁶¹ คำพูด ท สมชาย ผู้อาศัยเรือนหลังที่ 22 บ้านวัดหนอง เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สัมภาษณ์ วันที่ 16 พฤษภาคม 2549

²⁶² คำพูด ท สมชาย

หัวเสานี้จะต้องได้ไผ่หา พระสงฆ์ หรือหมอพรเป็นผู้เขียนให้แล้วนำไปติดกับต้นเสา เรือนให้ครบทุกต้นปัจจุบันก็ยังทำกันอยู่”²⁶³

จะเห็นได้ว่าคติความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าของเรือนที่จะปลูกเรือนในช่วงนี้ยังได้ทำตามคติความเชื่อแบบเดิมถึงจะมีข้อบังคับหลายอย่างต้องได้ทำตามการพัฒนาที่ได้กล่าวมาข้างบนก็ตาม แต่คติความเชื่อเหล่านี้ก็ยังได้กระทำกันอยู่ซึ่งเป็นคติความเชื่อที่สามารถทำได้เหมือนกับในช่วงที่สามที่ได้กล่าวมา

- **คติความเชื่อที่เกี่ยวกับพิธีกรรม**

“ก่อนวันที่จะมีการปลูกเรือนเราต้องได้ไปหาคนเฒ่าคนแก่ และสละมาช่วยเชิงเรือนให้ได้ตำแหน่งเสา และระดับของเสาไว้ก่อนวันที่จะปลูกเรือนก็ยังทำกันอยู่อย่าง เกรงครัด แต่ใช้วิธีการที่ทันสมัยกว่า โดยได้มีการตีฝักจับระดับด้วยการใช้สายน้ำเที่ยงการขุดหลุมเสาก็ได้มีดอกไม้ รูปเทียน “จันท์ 5” ไปหานางธรมิถามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่ที่ขอให้ย้ายออกให้ เรา แล้วขอยู่ด้วย ปัจจุบันก็ยังทำกันอยู่ไม่มีการกำหนดทิศในการขุดหลุมเสา ขุดตามความเหมาะสมและสะดวกก็พอ การตั้งชื่อเสาก็ไม่มี มีแต่เสาแรก เสาขวัญก่อนจะปลูกเรือนต้องนิมนต์พระสงฆ์มาสวดในตอนเย็นของวันก่อนที่จะปลูกเรือน พระสงฆ์ที่จะไปหัวหน้ามาสวดผู้เฒ่าผู้แก่ให้เอา 4 หรือ 7 รูปมาสวด และยังได้ให้คนเฒ่าคนแก่เตรียมของ 108 อย่าง เพื่อใช้ในพิธีสวดนั้นเช่น หมาก พลู ผลไม้ ของการผูกเสาแรกเสาขวัญ เมื่อก่อนจะต้องมีคนสองคน คนแรกเป็นคนถาม และอีกหนึ่งคนเป็นคนตอบ พอตอบเอาตรงนี้ ก็ให้ผูกสิ่งของต่างๆ ที่เตรียมมานั้นผูกติดกับเสาทันที มาถึงเดี๋ยวนี้ไม่มีคำถาม คำตอบแบบแต่ก่อน ก่อนจะยกเสาลงหลุมนี้เราได้เอาของค้ำจองคุณลงหลุมก่อนเช่น แผ่นทอง แผ่นทองแดง แผ่นเงิน แก้ว แหวน เป็นต้น เพื่อให้เป็นสิริมงคล จะได้อยู่ดีมีสุข เจริญรุ่งเรืองนี้ก็ยังได้ปฏิบัติกัน การตั้งเสาเรือนนี้ไม่ได้มีคำทำนาย มีแต่จับดิ่งให้ตรง ก็ถือว่าดีแล้วคณะปลูกเรือนมักจะมีนิมิตหมายต่างๆ ไม่เห็นพุดถึงเลย”²⁶⁴

จะเห็นได้ว่าคติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมที่จะปลูกเรือนในช่วงนี้ได้มีคติความเชื่อบางส่วนที่ไม่ได้ทำตามคติความเชื่อแบบเดิมเช่น “ตามโบราณได้ห่อข้าวของเช่น ห่อเปี้ยเรียกว่าเสาแรก ห่อข้าวเปี้ยกให้เรียกเสาคู่เสาแรก ห่อฝ้าย ให้เรียกเสาขวัญ ห่อหมากให้เรียกเสาคู่เสาขวัญ ห่อ

²⁶³ คำพูด ท สมชาย

²⁶⁴ คำพูด ท สมชาย (เชิงหมอลำวังฝาย)

ทองให้เรียกเสาห้อง ห่อเงินให้เรียกเสาห้อง แล้วให้เด็กผู้หญิงพรหมจารีมาเลือกเอาคนละห่อตามกำหนดแล้วให้ไปยื่นประจำเสาตามแต่ละต้นแล้วให้เรียกชื่อตามห่อที่ได้”²⁶⁵

- **คติความเชื่อบางส่วนที่สามารถปฏิบัติกันได้**

“การเตรียมของที่จะทำพิธีบูชาเทวดาที่รักษาพื้นที่จะปลูกเรือน หลังจากเตรียมเครื่องเสร็จแล้ว ก็นำไปทำพิธีสวดสิ่งต่างๆ ถ้าเตรียมของเสร็จแล้วเราจะต้องได้นิมนต์พระมาสวด ตามแต่จะหาได้ แต่มักจะไม่เกิน 9 รูป และหมอปพร พร้อมกับเครื่องที่เตรียมไว้แล้ว เสาขวัญจะเอาไว้ทางหัว เสาแรกจะเอาไว้ทางเท้า เมื่อเวลาท่านสวด ท่านจะเอาไม้วางเป็นดาข่าย สายสิญจน์ไปล้อมดินที่เราจะปลูกเรือน นั่นก็เอาเทียนไปจุดใส่เป็นการสวดมงคล”²⁶⁶

- **คติความเชื่อบางส่วนที่ได้เปลี่ยนแปลงไป**

“ก่อนวันที่จะมีการปลูกเรือนเจ้าของเรือนต้องได้ไปหาคนเฒ่าคนแก่ และสละมาช่วยวางผังของเรือน การวางผังมีสองแบบได้แก่ แบบการวางผังเสาตั้งในสมัยโบราณได้มีการขึงเชือกเพื่อวัดความกว้างความยาวของเรือน หมายตำแหน่งต้นเสาโดยการทำเชือกให้ดึงผ่านมุมของเรือน โดยกำหนดตามรูป สี่เหลี่ยม ให้เส้นผ่าศูนย์กลางของสองข้างเท่ากันก็จะได้ตำแหน่งเสา การเอาระดับเสาโดยการตอกไม้ห่างจากเสา 1 ศอกจะได้ระดับของเสา แบบการวางเสาฝังดินก็จะเหมือนกับการวางเสาตั้งจะแตกต่างกันตรงที่การเอาระดับที่มีการนำเอาไม้ล้มลุกมาวัด ไม้ล้มลุกแบ่งเป็นสองท่อน ท่อนสั้นฝังไว้ในดิน ท่อนยาวเป็นความสูงของใต้ถุน”²⁶⁷

ถึงแม้ว่ายังมีข้อบังคับหลายอย่างต้องได้ทำตามการพัฒนาที่ได้กล่าวมาข้างบน จะเห็นได้ว่าคติความเชื่อในการปลูกเรือนในช่วงนี้บางอย่างยังได้มีการปฏิบัติกันอยู่ บางอย่างได้มีการเปลี่ยนแปลง และบางอย่างได้มีการหายไปเนื่องจากว่าทางภาครัฐได้มีการพัฒนาชนบทมากขึ้น เพื่อให้การคมนาคมได้สะดวกขึ้น โดยการสร้างเส้นทางไปหาหมู่บ้านต่างๆ และได้มีข้อกำหนดในหลายด้านให้กับชาวบ้านต้องปฏิบัติตามจึงทำให้คติความเชื่อหลายอย่างได้ลดถอยลงหรืออาจไม่มี

²⁶⁵ คำพุดลุงคำผาย หมอปพรอยู่ในหมู่บ้านวิซุน เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สัมภาษณ์ วันที่ 23 พฤษภาคม 2548

²⁶⁶ คำพุดลุงคำผาย

²⁶⁷ คำพุดลุงสีสะง่า หมอปพรอยู่ในหมู่บ้านนาสาพัน เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สัมภาษณ์ วันที่ 22 พฤษภาคม 2548

เลขที่ว่าได้ อาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง และหายไปของคติความเชื่อในการปลูกเรือนได้แก่ ปัจจัยด้านสาธาณูปโภค การรับวัฒนธรรม การแพร่กระจายของอำนาจรัฐ และปัจจัยอิทธิพลของการค้า ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง และหายไปของคติความเชื่อในการปลูกเรือนในหลายลักษณะที่เกี่ยวพันซึ่งกันและกัน ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง และหายไปของคติความเชื่อในการปลูกเรือนที่เกิดขึ้นคือหมู่บ้านเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยโดยเน้นด้านวัตถุมากขึ้น ชาวบ้านมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต หมู่บ้านมีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น ประการสำคัญคือมีการตอบสนองกับนโยบายต่างๆ ของรัฐและสังคมภายนอก ธรรมเนียมปฏิบัติประจำวันของคนในสังคมเปลี่ยนไปจากเดิมจึงทำให้คติความเชื่อหลายอย่างเปลี่ยนไป และหลายอย่างก็ได้หายไปเช่นกันดังที่ได้แสดงออกในการนำคติความเชื่อมาใช้ในการปลูกเรือนโดยการสัมภาษณ์ ช่างต้นที่แสดงให้เห็นการคงอยู่ การเปลี่ยนแปลงและการหายไปของคติความเชื่อในการปลูกเรือนนั้นเช่นคติความเชื่อเกี่ยวกับการกำหนดทิศในการขุดหลุมเสา คติความเชื่อเกี่ยวกับนิมิตหมายในการปลูกเรือนดังที่ได้กล่าวมาในคติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมในช่วงที่สาม

รูปที่นำมาเสนอแสดงให้เห็นว่าเรือนที่ปลูกในช่วงนี้ไม่ได้ตอบสนองตามคติความเชื่อ และการนำความเอาคติความเชื่อมาใช้ในการปลูกเรือนนั้นน้อยมาก เช่น ไม้ที่นำมาปลูกเรือนเป็นไม้ลำเสร็จรูปที่ซื้อมาจากท้องตลาด เรือนที่สร้างขึ้นในช่วงนี้เป็นการสร้างตามรูปแบบของเรือนเผ่าลาวลุ่มเท่านั้น แต่ไม่ได้เป็นเรือนที่เป็นจิตวิญญาณของเรือนเผ่าลาวลุ่มอย่างแท้จริง เนื่องจากว่าการได้เข้าเป็นมรดกโลกนั้นได้อุรุกษ์แต่รูปแบบของเรือน โดยไม่มีการคำนึงถึงด้านคติความเชื่อของการปลูกเรือนแต่อย่างใด ดังนั้นการปลูกเรือนในช่วงนี้จึงไม่ได้ปลูกเรือนเพื่ออยู่อาศัยเหมือนเมื่อก่อน แต่ปลูกเพื่อตอบสนองตามความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในเมืองหลวงพระบาง เรือนเหล่านี้ถูกสร้างในรูปแบบของเรือนเผ่าลาวลุ่มแต่ได้เปลี่ยนหน้าที่ จากที่พักอาศัยมาเป็นมาเป็นเรือนพัก (เรือนรับรอง) เพื่อตอบสนองตามความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น (ดูรูปที่ 5.17-18)

รูปที่ 5.17 เรือนที่ศึกษาหลังที่ 22 ปลูกในปี ค.ศ. 2007 แสดงให้เห็นถึงรูปแบบดั้งเดิมเรือนเผ่าลาวลุ่มที่ได้เปลี่ยนหน้าที่การนำไปใช้จากเรือนอยู่อาศัยมาเป็นเรือนรับรอง เพื่อตอบสนองให้นักท่องเที่ยว ดังนั้นเรือนจึงได้มีการต่อเติมให้ดูให้สามารถเป็นที่นอนของแขกคนที่มาเยือน ซึ่งคิดกับเมื่อก่อนที่ใช้ได้ดูเป็นที่ทำกิจกรรมของครอบครัวเวลาวางจากการทำงานทำไร่²⁶⁸

²⁶⁸ รูปถ่ายโดยผู้วิจัยเอง ถ่ายเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2548

รูปที่ 5.18 เรือนที่ศึกษาหลังที่ 24 ปลูกในปี ค.ศ. 2005 แสดงให้เห็นถึงรูปแบบดั้งเดิมเรือนเผ่าลาวลุ่มที่ได้เปลี่ยนหน้าที่จากเรือนอยู่อาศัยมาเป็นร้านอาหารเพื่อตอบสนองให้กับนักท่องเที่ยว²⁶⁹

ดังนั้นจากการกล่าวมาข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่าเรื่องราวเกี่ยวกับคติความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษนั้นเป็นสิ่งที่มียุทธผลต่อวิถีชีวิตของเผ่าลาวลุ่มตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คติความเชื่อส่วนใหญ่จะเป็นคติความเชื่อที่เกี่ยวกับโชคลาภที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิต และคติความเชื่อที่เกี่ยวกับผี ในคติความเชื่อนี้ ได้มีสื่อกลางเกี่ยวข้องกับทศ เรื่องราวของคติความเชื่อ ที่มีในหนังสือของหมอพร มีมากมายเช่น การสวดบ้าน การกำหนดวันดีวันร้าย ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ตำราเกี่ยวกับสัตว์ ที่มีความผูกพันกับชีวิตมนุษย์ ตำราเกี่ยวกับการเกิด การตาย การปลูกเรือน เห็นได้ชัดว่าคติความเชื่อต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของเผ่าลาวลุ่มได้มีความสัมพันธ์กับรูปแบบของเรือน ซึ่งเป็นคติความเชื่อที่ตกทอดมาจากการวางทิศทางของเรือนที่สำคัญสำหรับชีวิตของเผ่าลาวลุ่ม และเรือนของเผ่าลาวลุ่มก็เป็นเรือนที่ปลูกเพื่อให้เป็นที่พักอาศัยที่มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ความเป็นตัวตนของตนเองอย่างชัดเจน จากภูมิปัญญาชาวบ้านสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมการดำรงอยู่ของตนเองอย่างพอเพียงตรงไปตรงมา สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชุมชนและสอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศ คติความเชื่อที่แสดงออกมานิรูปแบบของเรือนบางเรื่องไม่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์แนบแน่นกับระบบนิเวศน์ และชีวิตเช่นคติความเชื่อเรื่องการวางทิศทางของตัวเรือน โดยได้มีการเทียบกับเรือนข้างเคียงที่ให้เห็นหัวที่นอนหรือชานน้ำไปหากัน และคติความเชื่อที่เกี่ยวกับไม้ที่สามารถทำให้มีการนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้สอดคล้องกับความสามารถ ฝีมือของคนในพื้นที่ นอกจากนี้กระบวนการของคติความเชื่อยังสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการปลูกเรือนที่มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนหรือบุคคล เพื่อที่จะนำไปสู่คติความเชื่อที่มีมาดังที่จะปรากฏให้เห็นในการปลูกเรือนในแต่ละช่วงปี

²⁶⁹ รูปถ่ายโดยผู้วิจัยเอง ถ่ายเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2548